

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDELEK: LJUBLJANA, PUCCINJEVA UL. 5 TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“.

Neue starke feindliche Angriffe vor Sewastopol abgewiesen

Stärkere Feindvorstöße im Landekopf Nettuno zusammengebrochen - Spanischer Rot-Kreuz-Dampfer von britischen Flugzeugen angegriffen - Verluste der Besatzung

Aus dem Führerhauptquartier, 7. Mai. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Vor Sewastopol setzte der Feind seine mit sehr starker Artillerie und Schlachtfliegern unterstützten Angriffe besonders im Nordabschnitt fort. Sie wurden in wechselvollen Kämpfen abgewiesen, örtliche Einbrüche abergeigt. Über der Krim wurden durch Jagd- und Schlachtflieger wiederum 34 Sowjetflugzeuge abgeschossen.

In den Kämpfen der letzten Wochen hat sich Hauptmann von Lucken, Batallionskommandeur in einem Grenadier-Regiment, durch hervorragende Tapferkeit ausgezeichnet.

Nördlich Jassy, östlich Polozk sowie südlich Pleskan blieben schwächere Angriffe der Bolschewisten ohne Erfolg.

In der Zeit vom 4. bis 6. Mai verloren die Sowjets an der Ostfront 140 Flugzeuge.

Im Landekopf von Nettuno brachen mehrere stärkere Vorstöße des Feindes im zusammengefassten Abwehrfeuer oder im Nahkampf zusammen.

Im Kampf gegen kommunistische Banden auf dem Balkan verlief der Gegner im

Monat April 11.380 Tote, 3871 Gefangene und zahlreiche Überläufer.

Nordamerikanische Bomber führten gestern wieder einen Angriff gegen mehrere Orte in Rumänien. Besonders im Stadtgebiet von Kronstadt entstanden Gebäudeschäden und Verluste unter der Bevölkerung. 23 feindliche Flugzeuge, meist viermotorige Bomber, wurden abgeschossen.

Bei der Abwehr feindlicher Luftangriffe auf eigene Geleite vernichteten Sicherungsfahrzeuge der Kriegsmarine, Bordflak und Marineartillerie vor der norwegischen und holländischen Küste sowie im Schwarzen Meer 15 Bomben- und Torpedoflugzeuge.

Vor der südfranzösischen Küste griffen britische Flugzeuge den im Dienst des Roten Kreuzes fahrenden spanischen Dampfer »Christina« trotz deutlicher Kennzeichnung an. Die Besatzung hatte Verluste. Auch der Kommissar des Internationalen Roten Kreuzes wurde verwundet.

Bei Angriffen feindlicher Bombenverbände gegen die besetzten Westgebiete wurden fünf feindliche Flugzeuge zum Absturz gebracht.

In der vergangenen Nacht warfen einzelne britische Flugzeuge Bomben in West- und Südwestdeutschland.

Frankreich je spoznala svojo nalogo

Paris, 5. maja. Politični tednik »Je suis partout« priobčuje značilen komentar o zadnjem Petainovem govoru. Francija sama, pravi člankar, ne more več igrati nobene pomembne vloge. Njena rešitev je odvisna, kakor je že marsičkom nedvomno izjavil, od obrambe evropske celine po Nemčiji. To pa že kaže na dolžnost vseh Francozov. Ne sklada se s francoskimi kriteriji, da delamo proti branilec, temveč bi morali nasprotno vse doprinesti, da podpremo in pospejemo njihovo delo. To je pravo rodoljubje in najboljši Francozi so oni, ki so se v boju za Evropo pridružili francoskim oddelkom SS in prostovoljski legiji.

Islandija hoče postati neodvisna republika

Stockholm, 6. maja. Odlučnost Islandije, da absolutno vztraja na uresničenju svojega stoletja zasledovanega cilja, da postane neodvisna republika, se zrcali v odgovoru na poslanico kralja Kristijana, ki so ga sestavili vlada in vse 4 islandске stranke.

»Islandski narode«, pravi odgovor, »ima pravico, da določa svojo vladno obliko, in ta pravica pristojna samo njemu. Altin in vlada sta odločena, da preskrbita Islandiji satut neodvisne republike, kar je stoletja bilo cilj Islandcev. Vlada in politične stranke se strinjajo v naziraju, da poslanica kralja Kristijana nikakor ne more izpremeniti njihovega stališča glede vzpostavitve republike v Islandiji, in nujno pozivajo vse Islandce, da glasujejo za vzpostavitev republike.

Proglasitev republike naj bi se izvedla 17. in 18. junija.

Tajinstvena smrt maroškega vodje

Zeneva, 6. maja. V maroških krogih narodnjakov je zavladalo vznemirjenje zaradi usode L. 1937 izgnanega vodje Mohameda Alal El Fazi-ja, ki je baje v skrivnostnih okoliščinah umrl v Gabonu (francoski Sudan).

El Fazi je bil eden izmed najvidnejših zastopnikov maroškega narodnega pokreta, ki je zahteval kot pristaša maroškega narodnega pokreta daljnosežne reforme. Njegova prva, časna aretacija je dovela do težkih nemirov in stavke dijakov. L. 1937 so izbruhili novi upori, ki so se končali z njegovo deportacijo. Njegov ugled je ostal vsekakor še nadalje jako velik in v zadnjem času se je razširila govorica, da je v nerazjasnjenih okoliščinah umrl v ujetništvu.

Židje v zvezi s palestinskimi teroristi

Sofija, 6. maja. List »Alef Ba« ki izhaja v Damasku, poroča, da je tajnik palestinske vlade izjavil o nemirih v Palestini, da so gotovi židovski vodje kritizirali teroristična dejanja in niso objavili vladi imen povzročiteljev nemirov, čeprav so jim bila znana. Ta ugotovitev kaže na sodelovanje med židovskimi vodji in povzročitelji nemirov. List je nadalje, da so Arabci svarili Anglijo pred licemerstvom in hudobnostjo židov. Sedaj, po preteku četrstajnega Balfourjeve deklaracije, Angleži vedo, da imajo resnične zločince pred seboj. Arabci so se borili v treh revolucijah proti Angležem, toda bili so pri tem bolj poštenji kakor zločinski židje, ki se bore kakor kaže ponoči, izvajajo teroristična dejanja, ki jih mora vsaka veroizpoved popolnoma odklanjati.

Zeneva, 6. maja. Da Angliji prav nič ne mislijo na to, da bi izročili Palestino njenim praviim lastnikom, Arabcem, potrjuje izjava v dnevniku »Daily News«, ki trdi, da se v palestinske zadeve ne smejo tuji prav nič vmešavati. Od L. 1920 je Palestina pod britanskim vodstvom in je postala tako del britanskega imperija. Dežela je otrok Velike Britanije in to mora tudi ostati.

Naraščajoče nezaupanje v Rooseveltovo politiko

Stockholm, 5. maja. O naraščajočem nezadovoljstvu severnoameriškega tiska z zunanjo politiko washingtonske vlade poroča list »Times«, da so bili 12 let zadovoljni z zunanjo politiko, morda zaradi ravnodušnosti, nerazumevanja ali pa neznanja. Sedaj pa je pokazala priskava nekega ameriškega časopisnoznanstvenega zavoda, da danes izmed 80% ameriških listov, ki so bili podpirali severnoameriško zunanjo politiko, zgolj še 20% podpira to politiko. Kot vzrok navajajo v prvi vrsti puhlo angleško politiko v pogledu Evrope, posebno glede na Sovjetsko zvezo, ki daje vsemu povojnemu govorjenju dokaj deprimirujoč in zmeden značaj.

Ameriške tvornice orožja sodelujejo z gangsterji

Vigo, 6. maja. Kakor javljajo iz New Yorka, imajo gangsterje tolpe v Zedinjenih državah najboljše zveze s severnoameriški tvornicami orožja. Policija je bila v New Yorku zelo presenečena, ko je med hišno preiskavo pri gangsterju Harry Napoliju našla novo avtomatsko vojaško puško, ki še ni bila izročena severnoameriški armadi.

Velik japonski uspeh v Honanu

Tokio, 6. maja. Japonske čete so prodirle globoko v sovražnikovo obrambno področje in zavzele v petek zvečer Linju. Ker sovražniku ni uspelo preprečiti silovitosti drznega japonskega napada, so začeli njegovi oddelki v zmešnjavo in se poglani v beg, ko so Japonci vdrti v mesto Linju.

Linju ni bilo zgolj najvažnejše sovražnikovo oporišče v drugi obrambni črti, temveč ima pomen tudi kot politično oporišče čungkingške vlade v pokrajini Honan.

Novi močni sovražnikovi napadi pred Sevastopoljem odbiti

Močnejši sovražnikovi sunki na nettunskem predmostju propadli - Angleška letala napadla španski parnik Rdečega križa - Izgube med posadko

Führerjev glavni stan, 7. maja. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

Pred Sevastopoljem je sovražnik posebno v severnem odseku nadaljeval svoje z močnim topništvom in bojnimi letali podprte napade, ki so bili v izpremem polnih bojih odbiti, krajevni vdori pa zajezeni. Nad Krimom so lovski in bojni letalci ponovno sestrelili 34 sovjetskih letal.

V bojih se je v zadnjih tednih z veliko hrabrostjo odlikoval stotnik von Lucken, bataljonski poveljnik v nekem grenadirskem polku.

Severno od Jasija, vzhodno od Polocka in južno od Pskova so bili slabotnejši boljševiški napadi brez uspeha.

Od 4. do 6. maja je izgubilo sovjetsko letalstvo na vzhodnem bojišču 140 letal.

Na nettunskem predmostju je v strnjem obrambnem ognju ali v boju iz bližine propadlo več močnejših sovražnikovih sunkov.

V boju proti komunističnim tolpom na Balkanu je nasprotnik izgubil v mesecu aprilu 11.380 padlih, 3871 ujetnikov in številne prebežnike.

Severnoameriški bombniki so večeraj ponovno napadli več krajev v Rumuniji. Posebno na mestnem področju Braševa je bila povzročena škoda na poslopih in izgube

med prebivalstvom. Sestreljenih je bilo 23 sovražnikovih letal, po večini štirimotornih bombnikov.

Pri obrambi sovražnikovih letalskih napadov na naše spremljave so zaščitne ladje vojne mornarice, protiletalsko topništvo na krovu in mornariško topništvo sestrelili pred norveško in nizozemsko obalo ter nad Črnim morjem 15 bombnih in torpednih letal.

Pred južno-francosko obalo so napadla angleška letala španski parnik »Kristina«, ki je bil v službi Rdečega križa, in sicer navzile njegovim jasnim znakom. Posadka je imela izgube. Tudi komisar mednarodnega Rdečega križa je bil ranjen.

Pri napadih sovražnikovih bombniških oddelkov proti zasedenim zapadnim ozemljem je bilo zbitih 5 sovražnikovih letal.

V pretekli noči so odvrгла posamezna angleška letala bombe na zapadno in južno-zapadno Nemčijo.

Finsko vojno poročilo

Helsinki, 6. maja. Finsko vojno poročilo z dne 6. maja javlja:

V vzhodnem delu Aunuške ožine je bil pregnan sovražni udarniški oddelek. Pri Uhtui je bil odbit manjši sovražnikov oddelek, ki je napadel naše oporišče. Z ostalih bojišč ne javljajo ničesar posebnega.

Brezuspešni protesti zaradi letalskega terorja

Lizbona, 6. maja. »Ne bili bi dosledni, če bi ne protestirali zaradi bombardiranja nemških, francoskih, belgijskih, nizozemskih in drugih evropskih mest«, piše glavni urednik lista »Voz«. »Pojmovanja časti in spoštovanja najosnovnejših pravic bližnjega ki sta jih proglasili krščanstvo in cerkev, vse to je bilo, kakor se kaže, pokopano pod točo bomb. In zakaj vse to? Monte Cassino so porušili, ker so ob vhodu v opatijsko baje videli nemško stražo, toda navzile temu porušenju je frontna črta tamkaj še vedno ista kakor prej. Francoska mesta so bila brez usmiljenja porušena, posebno Rouen, Toulouse, Valenciennes, Cambrai in druga. Število smrtnih žrtev gre v tisoče. Ali obstoji zares vedno vojaška potreba za te strašne žrtve? Kakšno vojaško korist ima na primer bombardiranje Florence? Zares je že skrajni čas, da se konča ta teror v Angliji so bili izredno ogroženi in presenečeni, ko je par duhovnikov poškujalo prekleto te napade, notranjega ministra pa so v spodnji zbornici naprosili, naj prepove takšne nevarne izbruhe duhovščine. Vendar pa se je mogel notranji minister zadovoljiti s pomirljivo ugotovitvijo: »Ni nikake nevarnosti, da bi morali ustaviti bombniške napade.« Prav tako je od Roosevelt izjaviti da se Amerika ne bo odrekla bombniškim napadom Morda bi utegnili misliti, da so vsi prečisti zaman in se z njimi zgolj izgublja čas, najmanj pa

lahko pripomorejo,« kuncuje list, »da bodo naši znanecj nekoč spoznali, da niso bili vsi ljudje z njimi sprazumni.«

Dvema rumunskima mestoma gruzi lakota

Bukarešta, 6. maja. Pri nemško-rumunskih oblasteh se kopičijo izjave beguncev iz mest Stefaneš in Bolotino ob Prutu o tamkaj grozeči lakoti. Mestni delavec Tudor Serbanes iz Bolotina je izpovedal:

»V našem mestu je bilo prej vsega dovolj. Izvažali smo žito, meso in maslo. Po tednu boljše vlade se je pojavilo veliko pomanjkanje kruha in masti, v drugem tednu pa je že začelo primanjkovati mesa; kruh je možno kupiti v Bolotinu le še pri židih za odušerke cene. Ljudje padajo po ulicah od lakote. Po previdnih cenitvah je že približno sto otrok umrlo zaradi lakote. Krivdo nosi židovski NKVD komisar Verka Smulevič, ki je zapovedal pod grožnjo smrtne kazni da se morajo oddati dnevni obroki živih vseh vrst sovjetskim četam, ki se nahajajo v kraju. V strahu pred grožnjo so oddali v prvem tednu vsa živila, ko pa je pomanjkanje živil postalo tako hudo, da smo že sami gladovali in nismo imeli ničesar več oddati, je Smulevič izpolnil svojo grožnjo. 12 prebivalcev je bilo prvga, naslednjega pa 40 ustreljenih na trgu v prisotnosti prebivalstva.

Širokoustenje na britanski imperijalni konferenci

Stockholm, 6. maja. Čeprav se vrši imperijalna konferenca v Londonu zaradi previdnosti za zaprtimi vrati, ker smatra Churchill za pravilno, da ne prodre preveč poednosti o borbi dominijonov za samostojnost v javnost, vemo vendarle nekatere podrobnosti, ki so jih obravnavali na konferenci. Predstavniki dominijonov so se zedinili, kakor poroča dnevnik »Daily Mail«, da bodo »zavezniške čete vikorakale v Berlin in zasedle prestolnico.

Spominjamo se, da smo slična gesla že večkrat slišali. Ze L. 1870 so šli Francozi v borbo z bojnimi klicem »A Berlins«, toda do tega zmagoslavnega pohoda ni prišlo. Potem so hoteli Poljaki v pričetku te vojne vikorakati kot zmagovalci v Berlin. Vsekakor so jim njihovi generali obljubili, da bodo najkasneje v 14 dneh vikorakali skozi Berlin. Gotovo so to doživeli množičevilni poljski vojaki, toda neoboroženi in kot ujetniki pod nemško stražo. In sedaj naj tudi »zavezniške čete« vikorakajo v Berlin. Kdaj se bo to zgodilo, tega dopisnik ne pove, gotovo pa bo še mnogo časa preteklo.

Angloameriške čete so nameravale preživeti zadnji Božič v Rimu. Na tej poti so napredovale največ sto metrov, morda pa so bile potisnjene sto metrov nazaj. Pot v Berlin pa je še mnogo daljša in na njej so ustvarili nemški vojski mnogo zaprek, ki jih niti Angloameričani niti njihovi boljševojni pomagači ne bodo mogli z lahkoto obvladati. Morda si bodo pač morali ogledati nemško prestolnico in transportu ujetnikov. S tem pa bi bilo Churchillu bore malo pomagano. K temu sklepu imperijalne konference bi bilo priporočljivo, da predstavlja neizpolnjivo hrepenenje.

Edenov neuspeh v Moskvi

Madrid, 6. maja. Domneve, ki jih je razširil svetovni tisk v številnih vesteh, da je bil angleški zunanji minister Eden med svojim nedavnim »dopustom« v Moskvi sedaj izredno potrjuje angleški konzul v Barceloni, ki je izjavil, da je bil Eden dva dneva v Krenliju, da bi poizkušal izposlovati Stalinov pristaneč za ponovni odlog postavitve drugega bojišča. Stalin je kategorično odklonil angloameriško prošnjo in vztrajal na zahtevi po takojšnji invaziji na zapadu. V razliko do dosedanjih ruskih zahtev, v katerih je doslej šlo zgolj za invazijo na zapadu Evrope, so Rusi zahtevali sedaj istočasno izkrcanje na obali Rokavskega preliva in v Sredozemlju.

Knoxova oporoka

Vigo, 6. maja. Kakor javlja »Daily Mail«, je pokojni severnoameriški mornariški minister Knox zapustil politično oporoko, po kateri naj bi takoj po končani vojni angloameriške izvidnice vzdrževale na vseh morjih mir, dokler ne bi bila ustanovljena splošna mednarodna organizacija. Zedinjene države naj bi po Knoxovem načrtu nadzorovale ves Pacifik do Singapura in Atlantik do oporišč, ki štiti severno in južno Ameriko. Roosevelt in Churchill sta zvedela, pripominja »Daily Mail«, za ta načrt v Quebecu. Posebno Churchill je bil baje zelo navdušen zanj. Tudi londonska admiraliteta je načelno pristala na ta načrt. Če je Knox zares zapustil tak načrt kot svojo politično oporoko, dopušta to dvoje možnosti, ali gre za strel iz Washingtona, ki je naperjen proti imperijalni konferenci v Londonu in Churchillovim obupnim prizadevanjem, da reši obstoj imperija, ali pa tudi Churchill že smatra likvidacijo angleškega imperija za zaključeno in je sedaj zgolj še zainteresiran, da odgodi do likvidacije za čas vojne. Vse to potrjuje tudi ugotovitev, da je bila ta oporoka objavljena šele sedaj dokaj časa po Knoxovi smrti in kakor pričakovano prav v dneh londonskih posvetovanj dominijev.

Stockholm, 6. maja. Britanski poslanik v Zedinjenih državah lord Halifax je imel v Washingtonu jokav govor, v katerem je med drugim izjavil, da je nujno potrebna ohranitev edinstva med Angleži in Američani. Istočasno je izrekel tudi svarilo obeh narodoma, naj prenehata že vendar medsebojno podtalno rovarjenje.

Japonski vdor v Indijo

Pohod združenih japonskih in nacionalno-indijskih čet proti Britanski Indiji: se je v zadnjih tednih razvil v vojaško operacijo, ki nima zgolj lokalnega značaja, kakor so to prvotno skušali Angleži prikazati. Pri presoji teh operacij je treba upoštevati, da gre za fronto v dolžini preko 1000 km in za področje z visokimi gorskimi grebeni in pragozdovi, kar onemogoča bojevanje s težkim orožjem. Tudi ne gre za strnjeno fronto, temveč se vrše boji za posamezne strateško važne višine, prehode in doline.

V dveh smereh so japonske in nacionalne indijske čete vdrele v obsejno indijsko kneževino Manipur k se razteza vzdolž »instoimenske reke, in sicer južno od mesta Kohime in z juga po dolni reke Manipur. V dolini te reke so japonske čete najprej zavzele trdnjavo Fort White in močno utrjeno postojanko Tiddim, ki je padla 22. marca t.l. po smelnem nočnem napadu Japoncev, kar je omogočilo prenesti boje na področje Indije same. Kmalu je sledilo zavzetje vsiških postojank severno, vzhodno in južno od Imphala, glav. mesta kneževine Manipur. To mesto je sedaj obkoljeno od vseh strani. V prvih dneh maja so skušali Angleži s protinapadom znova polastiti se avtomobilske ceste Kohima-Imphal, kar jim pa ni uspelo. Po priporočovanju Indijcev ki so prebežali k Japoncem, so v Imphalu zaradi pomanjkanja pitne vode in zdrvil izbruhle kužne bolezni. Čete v Imphalu skušajo Angleži oskrbovati z letali. Tu so obkoljene tri razbite angleške divizije, in sicer 17. 20. in 22. poleg ostankov drugih divizij. V teku enomesečnih bojev na birmski fronti so dosegle izgube Angležev 30.000 padlih, ranjenih in ujetih.

Prvi nadaljnji cilj Japoncev je presekati železnico, ki vodi skozi pokrajino Asam na skrajnem severovzhodu Indije do Sadje, kjer se prične tako imenovana asamska cesta v čungkingško Kitajsko. Po izgubi birmske ceste predstavlja zasilna asamska cesta zadnjo zvezo Čungkinga s svetom. Politični cilj Japoncev pa je mobilizirati svobodne sile Indije za borbo proti Angliji pod vodstvom Subhasa Candre Boseja.

Za razbremenitev ogrožene angleške vojske v vzhodni Indiji skušajo Američani skupaj s čungkingškim divizijami vezati v severni Birmi čimveč japonskih čet. V začetku marca so vdrti na področje severozapadno od Myitkyne, v bližini Kathe pa so izkrcali večje oddelke padalcev (pri Kathi se odcepi železnica v Bhamo kjer se prčne druga birmska cesta, ki vodi v Junan in Čungking). Tu so skušali Američani urediti vmesna letališča za zvezo s Čungkingom. Japonci pa so takoj izvedli protikrepe in je japonsko letalstvo uničilo pripravljene ameriške postojanke.

Zatemnitev od 21.30 do 4.30

O čem govori Ljubljana?

Zapiski iz naše tedenske in nedeljske kronike

Ljubljana, 7. maja.

... on vreme hval' al' toži, — utegne čitatelj s Prešernom zborni našega nedeljskega kronika, ki od tedna do tedna najraje uvede v kroniko razgovor o vremenu. Toda zadeva je bolj resna kakor se vidi na prvi pogled. Še nikoli nisimo s toliko pozornostjo gledali v razvoj letine kakor v letošnjem usodnem letu. In redkokdaj je bila dočeta zemlja tako potrebna moče kakor letos. Meteorološki podatki kažejo, da so bili letošnji prvi štirje meseci zelo revni dežja. Od januarja do konca aprila smo imeli letos le 34 deževnih dni, torej sicer 7 več kakor lani, toda v tem času je padlo samo 171,4 mm dežja (lani 271,3 mm), torej za približno tretjino manj kakor ob suhih pomladnih mesecih v zadnjem desetletju. Sami ti podatki pričajo, da je zemlja letos mnogo bolj žejna kakor druga leta, saj tako malo padavin v prvih 4 mesecih že kmalu ni bilo v vsem minulec četrtstoletju.

Zemlja je letos v Ljubljani in okolici skrbno obdelana.

Ugodno vreme je omogočilo vsa potrebna dela in že počiva vsepovod — v njivah in njivcih, po parcelah in obronkih — raznovrstno semenje naših najpotrebnejših živil. V območju mestne občine ljubljanske obsegajo njive letos nekaj nad 1850 ha ali okrog 18 milijonov kv. metrov. Obdelane je torej nekoliko več zemlje kakor lani. Tudi letos je bila pozornost posevčena krompirju, ki je zgodnjega in poznega posajeno na okoli 650 ha. Krompir zavzema v območju Ljubljane okoli 130 hektarjev, razne žitarice pa okoli 300 ha. Mali in veliki obdelovalci so se letos res pošteno oznojali, in nekoč pozneje, ko mi neje težki in resni časi, bo marsikdo lahko s humorjem obnavljal spomine, kako je v veliki vojni poskrbel, da je bilo njegovo »velepovodstvo« pognjeno in posajano.

Zdaj pa si vsi pridelovalci že dežja.

Vse zadnje dni je vreme skisano in zdaj pa zdaj začne rostiti iz sivih oblakov, toda pravega naliva ni. Morda se je ves teden štedil za nedeljo? To ne bi presenečalo, saj letošnja pomlad, ki nam je doslej naklonila že toliko sončnih nedelj, lahko napravi kdaj tudi izjemo. Po dežju, ki bi zadosti napojilo zemljo, pa naj bi se ozračje ogrelo, saj nas že ves teden, odkar je sneg zapadel po planinah, zjutraj in zvečer, kar zebe in bi marsikdo že zakurili, če bi... seveda, če bi imeli kuriva.

Toda štediti je treba ne samo z drvi in s premogom, marveč tudi s plinom. Pravkar je mestna plinarna nspovedala splošno omejitve uporabe plina za dobo poobrednega meseca. Dan uveljavljenja nove omejitve bo v kratkem objavljen. S to omejitvijo, ki natančno odreja, kdaj naj kuhamo zajtrk, kosilo in večerjo, je

držniško življenje povsod tam, kjer kuljava na plin, sprajeno v nov, strogo določen red.

Zdaj bo treba zgodaj vstajati, kdor bo hotel vsaj še ob pol 8. imeti topel zajtrk. In natančno opoldne mora biti kosilo na mizi, aljo hoče gospodinja še pogreti vodo, da bo lahko pomila posodo. Tudi večerja mora biti opravljena do pol devetih zvečer, sicer se boš moral zadovoljiti s hladnim prigrizkom. Vsemu temu novemu redu se bomo morali voljno pokoriti, saj nam mestna plinarna obljublja, da bomo po omejitvi peči v plinarni imeli zajamčeno redno dobavo boljšeje plina. Sploh pa bo gospodarstvo s plinom v Ljubljani dokončno rešeno, ko bo s prihodnjo zimo pričela obratovati nova komorska peč, ki bo morala pričeti z obratovanjem že letošnje pomladi, a se je dobava zaradi vojne zavlekla do prihodnje zime.

Gospodinjstva vprašanja v Ljubljani so seveda venomer na dnevnem redu. Saj je pač malo gospodinj, ki se jim tudi v današnjih časih ni treba dan za dnem ukvarjati s skrbmi in razmotrivanji, kako bodo čim izdatneje postregle svoji družini. Vendar že tudi letos ponuja živilski trg v majbi zbirjo zelenjave in drugih potrebščin za kuhinjo. Na črni borzi je pa konjunktura vsepovod padla. Le malokdo si še upa več ali manj javno tvegati vi-soko globo ali zaporno kazen in povrh še zaplenbo blaga. Pred dnevi objavljeni seznam policijske uprave o kaznih zaradi kršitve protidraginskih odredb pričuje o vedno strožjem nastopanju nadzornih organov. Saj je policijska uprava kaznovala samo v aprilu 113 oseb na skupno denarno globo 183.200 lir. In sicer je bilo samo zaradi navijanja cen in prodaje življenj-

skih potrebščin po pretranih cenah obsojenih 69 oseb na skupno 112.600 lir. V vseh prvih 4 mesecih letošnjega leta je bilo obsojenih že 600 oseb na skupno globo 730.000 lir. Na vratih marsikaterega podjetja ali gostilne vidiš napis z določbo o zapori za določen čas, vse to zaradi prekršitve protidraginskih odredb.

Ima pa Ljubljana tudi svoje svetle strani, ki jih je treba poveljaviti.

Nedavno objavljeni mogočni uspeh Zim-ske pomoči, ki je v petih 5 mesecih zbra-la preko 12 milijonov lir in cele wagone različnega blaga, je hvalevredno odjeknil v naših javnosti. Zelo razveseljivo pa bo-tu di uspeh knjižne tombole, ki se razvija v podjetje, kakršnega pri nas še ni bilo. Natisnjenih je bilo vsega skupaj 56.000 srečk. Od tega jih je Ljubljana sama po-kupila nad 30.000, deleža pa okrog 20.000. Za Ljubljano se seveda takoj uvršča Novo mesto, ki je pokupilo 15.000 srečk. Dobro so odrezali tudi naši okoliški kraji in iz-kazala se je Postojna. Kdor še nima sre-čke, mora kar pohiteti, ako hoče sodelo-vati pri tomboli. Sam natis srečk je ve-ljal 25.000 lir, vendar je bil ta trošek krit z reklamo, natisnjeno na zadnji strani srečk.

In že vzbuja pozornost nova dobro-delna akcija.

To je papirna nabirka Slovenskega Rde-čega križa. Te dni prejšnje trgovski in drugi zasebni obrati, podjetja in ustanove vabilo, da zberejo vse stari nerabni pa-pir in ga darujejo Slovenskemu Rdečemu križu, ki si bo na ta način zagotovil zna-ten dotok denarnih sredstev za lajšanje bede. Slovenski Rdeči križ bo stari papir prodajal v papirnico, ki ga zaradi pomanj-kanja celuloze nujno potrebuje za pred-laavo. V kratkem bo izvedena tudi nabir-ka od hiše do hiše, od družine do družine. Zamilsel Slovenskega Rdečega križa je ze-lo koristna, saj se bo na ta način marsi-katera trdka ali družina ceneno odkupila v prid velikim socialnim nalogam, ki jih v usodnem času pomagata reševati naša člo-vekoljubna ustanova.

Za sobotno in nedeljsko razvedrilo

so tudi tokrat poskrbele uprave naših gledališč in kinematografij. Zlasti opera je dobro odrezala s »Don Juanom« in »Pro-dano nevesto«. V kinematografih so na

Papirna nabirka Slovenskega Rdečega križa

Ze od začetka vojne opravlja Slovenski Rdeči križ važno človekoljubno poslanstvo. Nikogar ni med nami, ki bi njegovega dela vsaj na splošno ne poznal in ne cenil. Ogrom-ne vsote je v tem času nabral in razdal med potrebne vojne žrtve. Skrbel je za hrano, za stanovanje, za obleko potrebnim negoval bol-nike, iskal pogrešane, ustvarjal zveze med domačini in njihovimi svojci v tujini, posredoval paketno in pisemsko službo, se trudil za povnitev internancev iz Italije in jih na tisoče pripeljal nazaj v domovino. Za to delo pa so potrebna velika denarna sredstva. Res je sicer, da posveča pokrajnska uprava nje-govemu delu vse pozornost in mu daje izdat-no pomoč, toda ljudska beda in stiska je dan-es tako velika in tako splošna, da je samo z uradno pomočjo ni mogoče ublažiti.

Da si zagotovijo večji dotok denarnih sred-stev za svoje delo se je Slovenski Rdeči križ odločil izvesti nabirko starega nerabnega pa-pirja, od čigar prodaje si obeta znatnih do-hodkov. Nabrani papir bo prodajal v papir-nico, ki je danes zaradi naših domačih razmer v zadregi za celulozo in še mnogo bolj pri-siljena predelavati star papir kakor v rednih razmerah. Z nabirko Slovenskega Rdečega kri-ža bo mogla dobiti papirnica izdatne količine papirja v predelavo, ki ji bodo omogočile na-daljnje obratovanje, našemu trgu pa dalec po-trebne množine novega papirja.

Papirna nabirka Slovenskega Rdečega križa je deležna oblastvene podpore. Pokrajnska uprava jo je uradno odobrila in naročila vsem državnim in samoupravnim uradom in ustanov-am, da odberejo iz svojih arhivov vse ne-rabne spise in knjižne in ves odbrani papir brezplačno izročijo Slovenskemu Rdečemu kri-žu. To delo se v državnih in samoupravnih uradih že opravlja in dokaj papirja je Slo-venski Rdeči križ tudi že prevzel, vendar te zdaleka ne bo zadostalo. Treba je, da tudi za-selniki izdatno podpro akcijo. Naši trgovski in industrijski obrati in druga podjetja ter zasebniki imajo na stotisoče kilogramov sta-rega papirja, ki predstavlja zlasti v teh časih

sporedu trije filmi, ki vzbujajo pozornost, čeprav dva od njih že poznamo. Vendar sta »Esnapurški tiger« (Matica) in »Ope-retac« (Sloga) tako na glas, da vnovič privabljata občinstvo. Mimogrede lahko poverimo, da je Marija Holstova, ki se je v »Operetici« prvič uveljavila kot filmska igralka, prav te dni stopila v zakon z gro-fom Evgenom Ledeburjem. Poroka je bila na Dunaju, kjer sta se leta časa poročila tudi filmska umetnika Hilda Krahi (dama iz Slavenskega Broda) in prof. Wolfgang Liebeneiner, sedanjí set Ufe.

Ker smo za nedeljo dobili dež in je zla-sti popoldne neprestano deževalo, so bili gledališče, kinematografi pa tudi nekateri javni lokali dobro obiskani.

Prve številke so izigrane.

Snoči so meščani nestrpno pričakovali časnikov, ker so vedeli, da bodo objavljene prve številke za knjižno tombolo »Zimske pomoči«. Vsaka družina ima po nekaj kart. Zadnje dni jih je šlo še dosti v denar. Kupci so si zaželeli lepših knjig, posebno ti-stih, ki so objuljene za tombole in ki so združene z denarnimi dobitki. Zanimanje za izžrebane številke je torej splošno. V mnogih družinah so se razveselili, ko so ugotovili, da jih je že obiskala sreča in jim naklonila pet knjig za dve številki v eni vrsti. Drugi so mirno spravili karte z upanjem, da jim bo sreča pri bodočih žrebanjih bolj naklonjena.

Zatvornice na spici ni več.

Marsikdo, ki se je te dni odpravil na sprehod ob Ljubljani proti spici, je pri mostu na Prulah začuden pogledal. Za-tvornice, ki je dolga leta zapirala vodi pot v strugo skozi mesto, ni več. Kar naen-krat je izginila. Tako bo letos spica imela novo posebnost za kopalce. Za te je namreč že sedaj vse pripravljeno. Čakajo jih klo-pi, kabine za slačenje in lesena ležišča za sončenje. Lesene zatvornice pa ni več, ostal je samo njen betonski temelj.

Zatvornica je bila že močno iztrošena. Z nje je izginilo že mnogo desk, zlasti z dohodov z obeh bregov. Malo verjetno je, da bi se moglo dolgo upirati močnejšemu pritisku narasle vode. Lani nekoč je že temeljito popustila. Tedaj so jo za silo po-pravili, sedaj pa je njena naloga končana.

Druga novost, ki jo opazimo na spreho-du, je pozimi nastala v Kolesjaji. Tam so podrl pri starem kopalšču že lansko je-sen enega izmed lesenih mostov, kasneje pa so podrl še drugega, ki je bil namenjen pešcem iz Kopaljske ulice. Na istem prostoru so kasneje zgradili nov mostiček, ki je nekoliko višji in solidno izdelan. Mo-rali so dvigniti tudi obrežje, tako da je sedaj dohod na most izravnal.

ogromno narodno premočenje, pa ostaja neiz-rabljeno in trošni delno v zaprašenih shrab-ah in kletih. delno pa se unčuje brezplodno s požiganjem. Da reši tudi vsa ta papir sebi in narodnim potrebam v gospodarsko krizi, se je Slovenski Rdeči križ odločil izvesti v Ljub-ljani nabirko starega papirja in papirnih od-padkov v najširšem obsegu.

V bližnjih dneh bodo prešli trgovski in drugi zasebni obrati, podjetja in ustanove va-bilo Slovenskega Rdečega križa da zberejo vse stari nerabni papir in mu ga darujejo. V kratkem pa bo izvedena tudi nabirka od hiše do hiše, od družine do družine.

Prepričani smo, da bo slovenska javnost s simpatijami spremljala papirno nabirko Slo-venskega Rdečega križa in storila vse, da bo uspešna.

Ameriška oporišča na Grenlandiji

Amsterdam, 6. maja. Več sto ameriških inženjerske se je vrnilo, kakor javlja agencija Reuter, z Grenlandije v Zedinjene drž-ave. Istočasno je sledila objava, da so bila velika oporišča na Grenlandiji po-dvlečni jamaški borbi proti arktičnim ele-mentom izpopolnjena. Velika letališča, le-talske shrambe, kakor tudi veliki prostori za bivanje čet in radijske postaje so bile urejene, kakor javlja sodelavec new-yorskega lista »Evening Standard«, in izročena prometu na tem tako važnem in strateško ugodnem severnem področju. Kratka objava severnoatlantske divizije inženjerskega zbora Zedinjenih držav pra-vi dobesedno:

»Na Grenlandiji urejena oporišča so spre-menila ta največji otok sveta v živ-ljenjsko važen člen v največji zvezni črti na poti v Evropo. Istočasno je Grenlan-dija izvor naših vremenskih poročil, ki so važna za vojno proti Evropi.«

NAROČITE SE NA ROMANE DK!

Smiselno izbrani spored je obsegal dva dela: Prvi del je bil posvečen deklamacijam, drug na praktičnemu odrskemu podajanju ki b bilo nedvomno še učinkovitejše, če bi nasto-pali sodelujoči gojenci in gojenke v primerno nakazanem sceničnem okolju ter ustreznih ko-stumih. Prepričani smo, da bi vodstvo našega dramskega gledališča v tem pogledu rade volje podprlo idealna stremjenja doraščajoče odrske mladine.

V prvem delu sporeda so sodelovali gojenci in gojenke: Sonja Redžić, Danica Jurca, Igor Pelan, Draga Mohorčič, Magda Rebernik, Miro Veber, Vika Gril, Vinko Podgoršek, Marija Zupančič in Ladko Korosec. Najmočnejši so bili nedvomno Vika Gril in Marija Zupančič ter Ladko Korosec, ki je kakor znano, že uspešno preстал svoj odrski krst v Drami kot Dionizij v Cankarjevi »Lepi Vidi«. Med nastopajočimi so seveda precejšnje razlike v na-darjenosti, znanju, tehniki ter izraževalnih in podajalnih sposobnostih. Vsekako pa je bilo razbrat zadovoljive uspehe v govorni in dilhal-ni tehniki ter ustreznih jezikovnih poudarkih. V drugem delu sporeda, ki je obsegal prvi pri-zor prvega dejanja »Otele«, prvi prizor prvega dejanja »Veronike Desenišek« ter osmi prizor drugega dejanja in tretje dejanje Rostandovega »Orlika«, se je nudila sodelujočim gojencem in gojencam M. Veberju, M. Gorjupu I. Pelanu, L. Korosecu, D. Mohorčiču, M. Zupančiču, V. Podgoršku in I. Bričevi prilika dokazati svoje odrske zmožnosti in sigurnosti nastopa, preprič-ljivosti podajanja, pravilnosti izgovarjave itd. O nekaterih med njimi bi lahko dejali, da so že na poti k odrski umetnosti, medtem ko bi mogli to o nekaterih drugih le težke trdit. Vsekakor je petkov nastop, ki se zaradi ne-nadne obolenosti gđ. Ivce Brice ni mogel do-končati, pokazal nedvomno napredek in zdrava-stremjenja našega odrskega naraščaja. —C.

Poraba plina bo v kratkem omejena

Ljubljana, 6. maja.

Plinarna je marca meseca lanskega leta naročila novo komorsko peč za proizvajanje plina, ki bi morala letošnjo pomlad pričeti z obratovanjem. Ker se bo pa za-radi vojnih razmer dobava peči zavlekla do prihodnje zime, mora vodstvo plinarne takoj popraviti sedanje peči. To pa je mogoče napraviti samo, če se za podružni mešec omeji poraba plina.

1) Omeji se oddaja plina pod normalnim pritiskom na čas od 6.30 do 7.30, od 9.30 do 12.30 in od 18.30 do 20.30 ure. Ob drugem času bo pritisk plina tako minimalen, da bo uporaba plina nemogoča. Opozarja-mo, da morajo biti tudi ob času nizkega pritiska vse pipe zaprte, da ne nastanejo nesreče.

2) Za dobo 2 mesecev je uporaba kopal-nih peči in peči za ogrevanje prepovedana. Na monterji plinarne, ki jim mora vsakdo brezpogojno dovoliti vstop v stanovanje, bodo postopoma na primeren način onemo-gočili uporabo teh peči, njih delo bo pa pod kontrolo tehničnega osebja plinarne.

3) Vsi oni odjemalci plina, ki imajo po-leg plinskega štedilnika ali kuhalnika še štedilnik na prenog, naj za kuho in peko med tem časom uporabljajo le štedilnik na prenog. Porabiti smejo samo 60% množino plina, ki so jo porabili lansko le-to isti mesec, v nasprotnem primeru jim bo pa zaračunjen preveč porabljeni plin.

Zidovski bankirji in industrijci kot veleposesniki

Budimpešta, 6. maja. Kakor malo so bili Zidje v Madžarski pripravljani, da sami v mukepolnem delu obdelujejo zemljo, tem rajši so v svojem prirojenem kapitalističnem po-hlepu izkoriščali zemeljske zaklade z delom siromašnega prebivalstva. Zato je tudi raz-umljivo, da se se Zidje izogibali majhnim posestvom in se vrgli na velike posesti. Čim večje je posestvo tem bolj kapitalistično je njegovo obdelovanje in tem bolj primerno za naložbo Zidovskega kapitala. Tako so postali pogosto bogateli Zidje veleposesniki, trgovci, ban-kiirji in industrijci istočasno. Obenem pa jim je posest madžarske zemlje priskrbovala tudi poličen vpliv, ki so do zadnjih časov znali prav prekano izkoriščati.

Pri izkoriščanju zemlje po zidovskih kapi-talistih pa se ne smejo pozabiti tudi številni brezimni posestniki v pokobi delniških družb, za katerimi so se vedno skrivali Zidje. Leta 1941 so Zidje imeli na podlagi davčnih zapisov posestva v skupni vrednosti 896 milijon pengov. Poljedelska oprema je znašala 17% vrednosti zemlje, torej 170 milijonov, obratni kapital pa 300 milijonov kar znaša vse skupaj 1,5 milijarde pengov. Skrajni čas je bil torej, da so zemljo s primernimi ukrepi vrnili madžarskemu narodu.

Letalski napad na potniški vlak

Milan, 6. maja. Oddelek anglosaških bombnikov je napadel v bližini Livorna s strojnimi osebni vlak ter ramil in ubil večje število potnikov.

Beg pred lavo

Amsterdam, 6. maja. Kakor javlja britanska poročevalska služba iz Mehike, so zastupili prebivalci majhnega mesta Pa-rangaricutiro v državi Michoacan v pet-tek zvečer mesto, ko je začel prodirati po cesti tok lave zaradi izbruha ognjenika Paricutina. Ognjenik je izbruhal, kakor sporočajo, ogromno množino lave, ki se vali z brzino 25 m na uro.

Grob za grobom se vrsti

V Ljubljani so umrli od 28. aprila do 4. maja 1944: Kajžel Josipina, 73 let, za-selnica, Preš škofjelo, 15. Róger Josip Ivan, 77 let, knjižničar, Kranjske hranilnice v pokolju, Gradisce 8a, Cebonih Martin 73 let, posestnik, Bleiweisova c. 4, Brzvenik Anton, 12 dni, sni sluztelja okr. glavarstva, Hira-nova ul. 11, Murko Jana, 1 leto, hčerka ing. arhitekta, Langusova ul. 21, Dolinar Tomaž, 73 let, preglednik fin. kontrolov v p., Vidovdanska c. 9, Preložnik Stanislav, 25 let, krojaški pomočnik, Poljanski nasip 60, Gergotčič Stefanja, voj. Jelen, 63 let, zasebnica, Rimska cesta 11, Tratar Te-rija, 73 let, postrežnica, Japljeva ul. 2, Fronner Marija, 48 let, trgovka, Selenbur-gova ul. 3, Ban Ivan, 49 let, trgovec, Trst, Cerjak Maša, 32 let, pokovski pomočnik, Gosposvetska c. 17, Črnologar Marica, 7 let, hči delavca, Vidovdanska c. 9, Borštnar Ja-nez, 64 let, župnik v p., Vidovdanska c. 9, Alč Emilija, mati Ursula, 80 let, redovnica, Kongresni trg 18.

V ljubljanski bolnici so umrli: Jevševar Jože, 41 let, delavec, Mirna pri Novem me-stu, Božič Alojzij, 62 let, žel. uradnik v p., Bleiweisova c. 46, Dovč Franc, 3 mesece, sin jetniškega paznika, Vidovdanska c. 4, Simončič Ivan, 56 let, žel. zvanik v p., Kladezna ul. 22, Švigelj Marija, 36 let, ze-na delavca, Vrhnika, Svabičeva ul. 10, Fer-bežar Janez, 57 let, mizar, Razdrto 12, ob-šmarje pri Ljubljani, Zalelet Janez, 66 let, delavec, Velike Vrhe 1, obč. Krka, Ste-fanič Neza, voj. Božič, 57 let, žena posest-nika, Orehovec 43 pri Kostanjevici, Jaklič Stanko, 1 in pol leta, sin posestnika, An-dol 8, obč. Velike Lašče, Kupec Janez, 45 let, rudar v p., Trbovlje, Zibeinik Ivan, 60 let, železnikar v p., Zg. siska, Za krajem 14, Simčič Marinka, 4 leta, hči železn. de-lavca, Frankopanska ul. 24, Bojc Anton, 60 let, Dolenja vas 109 pri Kočevju, Šker-janec Cirila, 23 let, delavca, Celovška ce-sta 103, Brecejnik Viljem, 60 let, zasebnik, Karlovska c. 9, Hirsman Katarina, voj. Kubek, 56 let, žena dninarja, Drenikova ul. 24, Hočevar Marija, voj. Bartol, 35 let, žena zasebnega uradnika, Podlimbarskega ul. 25, Jamnikar Ivana, voj. Černe, 61 let, žena žel. strojevodje v p., Rožna dolina, Cesta IX-27, Mežek Andrej, 84 let, polic-straznik v p., Vidovdanska c. 9, Razinger Eivira, 2 dni, hčerka žel. uslužbenca, Kne-zova ul. 59, Čepon Branka, 3 mesece, Drev. Mar. v Polju 109, Baradič Anica, 19 let, dijakinja, Maja Kaniža, Murska Sobota.

po ceni 5 lir za kubni meter. Pri pono- vitvi jim bo odvzet plinometer.

4. Če se bodo stranke ravnale po teh pred-pisih, bo dobava plina redna, obenem bodo pa tudi nepotrebni otrešaji ukrepi, ki bi še huje zadeli vse prebivalstvo.

Zato prosimo vse, naj upoštevajo te za-sneue ukrepe za nujno potrebne in strogo obvezne, da se plinarni omogoči dokončati potrebna popravila naprav tako temeljito, da bo do postavitve nove peči dosedanjim in bodočim odjemalcem zagotovljena redna dobava boljšeje plina.

Apeliramo na discipliniranost odjemalcev in pričakujemo, da bo vsakdo te predpise pričet izvajati takoj, čeprav plinbranje peči v kopalnici še ne bi bilo opravljeno.

Prva posledica morebitnega neupošteva-nja teh začasnih omejitev bo, da bo morala plinarna brez prejšnje objave pristijena sročiti kuhe zapreti dovod plina v mesto, ker produkcija ne bo dosegla oddaje plina. Na-dalje prosimo odjemalce plina, naj sami osnažijo gorilce v kuhalnikih in štedilnikih, ker so monterji plinarne, ki jih je malo, preobremenjeni z drugimi popravili Gospo-dnje, skrbite, da bodo gorilce v štedilnikih in kuhalnikih vsak teden vsaj enkrat osna-ženi tako kot smo učili in kazali na mnogih naših propagandnih tečajih.

V pojasnilo odjemalcem plina sporoča mestna plinarna, da bo pravčasno javila dan strogega izvajanja omejene oddaje plina.

KINO MATICA
Zaradi izrednega zanimanja za film
ESNAPURSKI TIGER
so predstave dnevno ob 15., 17. in 19.
Predprodaja od 10. do 12. ure

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA in OPERA
Ponedeljek, 8. maja: Zaprti.
Opera:
»Manon«. Opera, ki jo je komponiral francoski skladatelj Jules Massenet ima za osnovo slovití Prevostov roman »Man-on Lescaut«. Libreto sta napravila znana pariška libretista Meilhac in Gille. Delo ima štiri dejanja, ki se godijo: pred krčmo v Amiensu, v des Griouxovem stanovanju v Parizu, na pariški promenadi, v govoril-nici nekega seminarja, v igralnici in na begu Manon. — Prva uprizoritev te opere je bila leta 1844. v Parizu.

Filmski tednik

Koncert na predvečer Führerjevega rojstnega dneva, na katerem je povzel besedo tudi minister dr. Ghibella. Slike z berlinskih ulic na dan Führerjevega rojst-nega dne. Führer sprejema čestitke svojih generalov. — Z juga vzhodne fronte: ed-rekmalni pokreti se odvijajo v popolnem miru, ljudstvo se odmika z nemškimi vojaštvom, osirbovanje s pomočjo velikih letal, operacije tankov. — Letalski napad na nemško prestolnico: alarm, lovci se dvig-ajo in se neusmiljeno zaletavajo v sklo- pe sovražnih bombnikov. Letalska bitka je prikazana nad vse nazorno in s pravo dramatsko nspetostjo. Avtomatična kame-ra, ki je vgrajena v lovskem letalu, posna- ra goreče bombnike iz velike bližine. Vi-dimo tudi posnetke napada, ki je izvršen nedavno z južnoitalijanskih oporišč na juž-novzhodno nemško področje.

Oddajniška skupina Jadranske Primorje

RADIO LJUBLJANA
PONEDELJEK, 8. MAJA
7.00—7.10 Poročila v nemščini 7.10—9.00
Jutranji pozdrav, vmes od 7.30 do 7.40 po-ročila v slovensčini 9.00—9.10 Poročila v nemščini 9.10—9.20 Koročnica, napoved sporeda (nem. in slov.), koročnica 12.00 do 12.30 Opoldanski koncert 12.30—12.45 Po-ročila v nemščini in slovensčini 12.45 do 14.00 Mali orkester Dermelj 14.00—14.10 Poročila v nemščini 14.10—15.00 Vskemu nekaj 17.00—17.15 Poročila v nemščini in slovensčini 17.15—18.00 Pisano polje —daj židano voljo 18.45—19.00 Segave be-sede, Lipah Franc: Gledališke zgodbe 19.00 do 19.30 Šramel »Veseli Kranjci« 19.30 do 19.45 Poročila v slovensčini, napoved spo-reda 19.45—20.00 Glasbena medigra 20.00 do 20.15 Poročila v nemščini 20.15—21.30 »Cvet in jasp« Jurčiča; za radio priredil romanu Josipa Jurčiča; za radio priredil inž. Pengov; izvajajo člani radijske igral-ske družine; vodstvo inž. Ivan Pengov 21.30—22.00 Romantčni zvoki 22.00—22.10 Poročila v nemščini 22.10—23.00 Glasba za lahko noč.

MALI OGLASI

Wertheim ključ, ki ima vtisnjeno šte-vilko 405.771, sem izgubil. Najdijtel naj ga proti dobri nagradi odda v ogl. odd. »Slovenskega naroda«.

Deering, Cormick ali kakšne druge vrste kosilni stroj v uporabnem stanju kupim. Gostilna »Pri lovcu«, Rimska cesta 24.

RAVNIK RUDI

AKTIVNI POROČNIK
Pogreb blagega pokojnika bo v torek 9. maja 1944 ob 1/3. uri popoldne z žal. iz kapelice sv. Ni-kolaja, k Sv. Križu.
Ljubljana, 7. maja 1944.
Zalujoci:
LOJZKA, žena; MIHAEL, oče; LJUDMILA, mati; LJUBO in EVGEN, brata; NADA, ZDEN-KA, sestri; ALOJZIJA JUN-KAR, tašča in ostalo sorodstvo

Gledališki teden

Gledališka Ljubljana slavi 25 letnico odrskega umetnika

Naš odrski naraščaj se vneto pripravlja na svoje bodoče umetniško delovanje

V Drami nam Pregljev »Azazel« obrača po-gled v globino. Dopolnjuje ga z nasprotnega tečaja Fuldov »Ognjenik«, ki vzbuja ter neč površinske razpoloženja. Gledališko občinstvo potrebuje obzobja.

Kulturo zrel narod časti in ceni svoje umet-nike. Gledališka Ljubljana je v sredo počastila S. Banovčev srebrni jubilej ter izprčala svojo naklonjenost požrtvovalnemu umetniškemu snovanju. Ob prvem odmoru so mu bile iz-ražene čestitke ter izročeni venci šopki ter druga spominška darila. Občinstvo je umetniku slavljenu prisrčno, dolgoletno vzklakalo.

Za svoj jubilejni dostojno si je izbral S. Banov-čev vlogo Franja v »Gorenjskem slavčuku«. Njegov tenor je še zmerom prožen in odme-ven. Posebno čist in lepo zvenec se nam je zdel ob podoknicah ter ob znanem tercetu z Minko in Majdo. Po temeljni zamisli je Ba-novčev Franjo nekje na sredini med Lipoško-vo in neznim ter Uršičevim robusničnim Fran-jom. Tako je občinstvo dana možnost vzpo-rojanja treh interpretacijskih variant v prikaz-ovanju in tolmačenju te vloge. S. Banovčev Franjo je vsekakor simpatična, umetnostno po-zitivna opera stvaritev.

Sancin ukročil ta lik po vzorcu operetarskega, na zunanje učinke preračunane oblikovanja. Tudi njegov Rajdelj je prepričljiv.

Naši najmlajši stopajo pogumno na plan. Njihova moč je mladost, zanos in ljubezen do odra, ki jih neubranljivo priklepa nase s svojo skrivnostno močjo. V petek 5. t. m. se nasto-pili v okviru sedme javne produkcije gojenci ter gojenke matične deklamacijske šole ki jo vodi prof. O.

Trgovci

in gospodinja

Iz same ljubezni do naših gospodinj sem pretekli mesec zbiral dan za dnem v spece riško trgovino in proučeval ženske psiholo gije. Kako leno je na svetu ker ga krasno ženska! Kako dolgačasno bi bilo če bi živ ljenje ne vplele tudi v stvar ženske trdnosti!

Ali ni ženska nebesko bitje tudi takrat ko hodi na svetu s cekarjem? Meni so poslej nehoti všeč ženske, ki obiskujejo špecerijske trgovine. Ne zaradi tega, ker kuhajo polno in ker nepravilno tožijo, da nimajo denarja temveč ker so mi kupovanju neporavno dra žestvo in romantične.

Ni mi vem, zakaj so trgovci tako ljubozni v znanju. Ko uslužbenci niso preveč zverovani v delo, zapojejo v zboru pozdrav gospodinj. Seveda je pošteno in štedko vreden po ne nih željah. Vedo da jih ni prišlo in iztrajati ker nosi veljanski cekar mize steklenice vreče.

— Blago na nakaznice bi rada vzela — pra vi naša gospodinja.

Uslužbenec potrpežljivo čaka da mu izroči nakaznico. Gospodinja začne pretikati po ce karju, po tleh, vrečah in celo v steklenice pogleda. Nazadnje ne pravi:

— Nakaznico vem bom prinesla jutri kar zdaj mi dajte vse skupaj!

Dražestno kajne? Uslužbenec se mora tri zno razmiseliti in če se mu v eni uri posreči pokazati gospodinj, do živil ne more dati brez nakaznic, je res spreten.

Merjenje časa je povsem meška zadeva ženske ne potrebujejo ur in bi jim bilo vse eno, ali so bili tekni stroški kdaj izumljeni ali ne zaradi tega ker zapostavi urica ni takšen okras kakor sama zapornica. Ženske imajo občutek samo za večnost, čas na pre ziranje. Prezirajo ga, ko obiskujejo steklenice, ko prihajajo na sestanke, in razumljivo je da nečje vedeti, kaj je delovni čas v trgovinah. Kaj jim mar, da je oblačno predpisano od piranje in zapiranje trgovin ob določenem času! Gospodinja pride po blago pol ure pred časom, še rajši pa celo uro pozneje. Zjutraj je trgovina seveda še zaprta, Gospodinja se pritožuje v svetem ogračenju:

— Stalna stranka sem, pa moram čakati kakor berča pred vrati!

Zvočer privihra gospodinja kakor hudournik v trgovino, ko je prodaja že zdavnaj zaključena in uslužbenec pospravlja. Čeprav je še tako ljubka, ni morajo povedati, da je trgovina zaprta. Da je pa še bolj očarljiva, pravi:

— Saj je še komaj osem, pa mi nočete postreči!

Včasih zaide gospodinja v trgovino iz na vade, ne da bi imela kakšne določene na mene, sicer pa imajo ženske navadno vedno kakšne načrte. Gospodinj imajo vedno nez nansko dela in skrbi ter ne smejo pozabiti na svoje delo niti, ko se odpravljajo na ne gobjo potrebne zabave.

— Ker sem že v trgovini — pravi gospo dinja, ki je zašla tja brez cekarja in se ozre okrog sebe, kakor da je še v tistem tre nutku zavedala, kje je, — mi dajte kos mila. Pošljite mi ga domov, ker bom jutri prala. Ne morem ga vzeti s seboj, ker grem v kino.

Trgovci mora imeti nečje, čeprav močne rake. Ko imajo opraviti z denarjem, ga mora prijeti in neka kakor razbita jajca. S poseb nim spočitvanjem jemlje v roke zlasti lro gospe ravnateljeve. Njena lita je pač mnogo bolj dragocena, čeprav je razčetrana kakor tulski preper. Zaradi nje ne naj bi se umaknil od prodajalca nize druge gospojne, ki so menda čakale, da pridejo na vrsto že vse dopolne. Trgovci pa ne more tako trd no verjeti, da je lita milostive res takina red kost in vseh kaže dvom. Neče biti ne vjuden in vlnudo bi red povedal, da je lita gospodinja se Ceste dveh cesarjev prav toliko vredna kakor lita gospe ravnateljeve, ne glede na to, kako diši. Toda, kdo bi mogel gospe ravnateljevi to dopovedati?

Gospodinja se mora seveda skrbno zanimati za blago, ki ga kupuje. Vsak mesec najprej preuči racionirano blago, preden ga kupi.

— Kakšni so makaroni? Ali mi jih poka že? — vprašuje vsak mesec posebej čeprav testenine ostanejo kljub temu vedno enotne.

Trgovci seveda ne sme biti nevljuden ter gospodinj rokaže testenine.

— Kaj nislite da jih bom jedla? Doma jih imam že 5 kg in jih ne morem jesti. Dajte mi namesto njih moko!

Trgovci je največji psiholog tega stoletja. kajti posreči se mu nekako potlačiti gospo dino ter ji dopovedati, da sme prodajati racionirano blago le na nakaznice in da ne sme nič zamenjati.

Tudi milostiva je dobra gospodinja, na kar je seveda zelo ponosna. Zato se tudi rada pohvali z zalogo. Včerji ji smemo, da njena za loga ni mnogo manjša kakor trgovčeva. Toda, kakor rečeno milostiva je v splošnem dobra gospodinja, zato prihaja prvega med prvimi v trgovino. Tedaj je v špecerijski trgovini pravi Babilon. Vse gospodinj tekmujejo med seboj, katera bo prva postrežena. Najbolj glasna in spretna je seveda milostiva z zalogo. Privihra v trgovino in njen glas zapoje kakor zvonovi katedrale:

— Takoj mi pripravite vsa živila in ne mudoma pošljite domov!

Zgodil se pa tudi, da milostiva pozabi na špecerijsko trgovino. Človek pač ne živi samo od kruha. Kakor je največji navaj v trgovini od 1. do 10., tako je tudi živahno zadnje dni v mesecu. Tedaj prihajajo kupovat ljudje, ki niso še utegnili porabiti vseh nakaznic. Ko pa trgovci že odpošljila prevodu odrezke nakaz nic, prisopihva v trgovino milostive kakor tra gredka na oder in ukazuje:

— Tu je še mojih pet nakaznic! Niuno po trebujem živila, takoj mi jih pripravite! Ni sem utegnula priti prej ponje kar so bili lepi sončni dnevi in sem morala hoditi na sprehod.

Sicer pa milostiva nikdar nič ne pozabi in ne zamudi. Tako priteče na primer v soboto zvečer v trgovino skozi na pol zapeta vrata, ko se uslužbenec že odpravljajo:

— Na vsak način mi morate dati! Jutri je nedelja in trgovine so zaprte. Najno potre bujem! Kaj bo, če ne dobim!

— Kaj pa želite milostiva? — se slednjic poznamo je malo prestrašen trgovec.

— Smirkov papir.

Ob drugi priliki, seveda natančno prvega, ko je največ dela, pride milostiva zopet v trgovino. Ze na pragu kliče:

— Takoj, takoj mi pripravite! Zelo se mi mudi! Tu imate devet nakaznic!

Uslužbenec se je seveda vse oznožil, preden je nakupiti celo oro živil pred njo. Ko je čisto končano, pa milostiva zahteva gojijo:

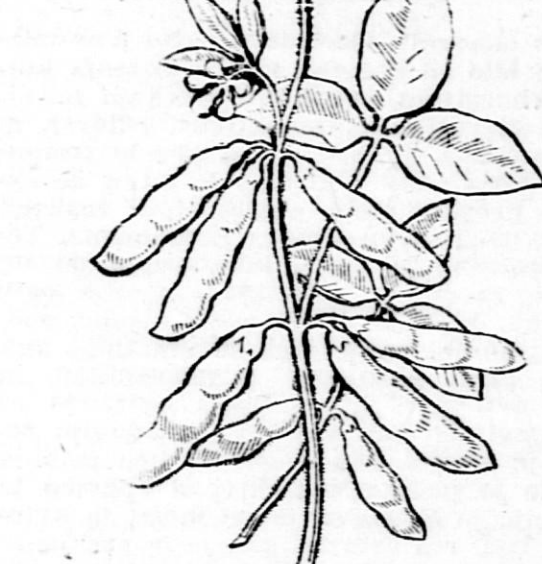
Poskusite s sojo!

Če bi pridelovali dovolj soje, bi nam ne primanjkovalo be ljakovin v hrani in tudi maščob bi ne p. lešali tako hudo

Pred leti smo v našem listu obširno opisovali sojo. Opisali smo posebnost te rast line in izredno hranilnost njenih zrn, edinstveno njeno veliko vrednost v kmetijstvu in industriji, izkušnje pridelovalcev pri nas ter pomen soje za ljudsko prehrano, zlasti v času razpiranja žvil. Kaže pa, da smo v nekaterih kmetijskih zadevah še vedno trnasto nazadnjasti ter se radi posmehujemo vsem novim dogajanjem. Da bi začeli pridelovati sojo v večjem obsegu, bi bilo treba ukreniti nekaj več, kakor da bi le priporočali pridelavo. Posamezne kmetijske ustanove so učale poskuse s sojo, kajna opoštevali je treba, da je ta rastlina za naše kraje še novost in se ni mogeče čes nje cilicoiti za pridelovanje, ne da bi si prej nabrahi dovolj izkušenj. Predvsem bi bilo treba ugotoviti, katera vrsta soje bi bila za naše kraje najprimernejša. Poskusi so bili dovolj zadovoljivi, da bi se pridelovanje soje lahko lotili kmetje v splošnem. V ta namen bi jih pa bilo treba primerno vzpodbuditi ter jim nuditi dobre pogoje. Vse kakor pa bin kmetje morali dobiti vsaj seme.

Pridelovanje soje pri nas že daje časa praporočajo posamezni strokovnjaki, a v splošnem se ni bilo razumevanja za malo znane rastline. Neki strokovnjaki je doka zali, da je hrana našega podeželskega prebivalstva v splošnem preveč na beljako vlnah. Podeželsko prebivalstvo je v mudi dobi uživalo premalo mesa. Pridobivanje hrane živalskega izvora, mesa in mlečnih izdelkov ter gošče je pa v splošnem pre drago in ni mogoče, da bi pri naših kmetijskih razmerah in starem načinu kmetova nja dosegli takšno izboljšanje. Da pridobi mo neko količino živeža živalskega izvora, je treba pridelati prav tako določeno koli čino živalske krme. Žival pa ne more pre delati vse krme v hranilne snovi, ki bi jih vanje soje kot dušično rastlino, bogatijo zenižo z dušikom, odnosiha gnojila, in predelujejo zemeljske hranilne snovi v au šična hranila. Toda to je postranska korist pridelovanja soje, ki bi jo pač naj pridelo vali predvsem zaradi njene edinstvene last noeti, da vsebuje med rastlinami največ be ljakovin. Pri tem u rano tudi upoštevati, da so njene beljakovine izvrstne, spolno vredne, kakor pravijo strokovnjaki. Beljako vnine se namreč med seboj zelo razlikuje jo, če bi uživali le hrano, ki vsebuje beljako vnine slabše vrste, bi se morale prej ali slej pokazati škodljive posledice. Vedeti moramo, da tisti zrakotaja v tem pogledu za sojo: beljakovine soje so izvrstne, zlasti pa slabo, nepopolne. Nepopolne beljako vnine vsebuje in pri tujih kmetijskih drža vato izvajanje jedi iz je povzročila pelagra, če ne uživamo tudi jedi, ki vsebujejo popolno be ljakovino, kakor n. pr. mleko. Tudi krompir ne vsebuje popolnih beljakovin, ki jih pa tudi v njem ni mnogo.

Nekateri posamezniki, ki so delali pri nas poskuse s sojo za hrano, so bili razoča rani. Gospodinj se mislile, da je treba pri pripravljivanju soje ravnati s soljanimi zrn ci prav tako kakor s fižolom, odnesno je pred

lahko potem izkoristili za hrano, ker precej hranil porabi za to, d se giblje, za kalori jo. To se pravi, da se mnogo hranilnih snovi iz rastlin pri porabi za živalsko krmo izgubi. Idealno bi bilo, da bi hranilne snovi, ki nam jih dajejo rastline, uporabljali v svoji hrani neposredno. Toda pri tem mora mo upoštevati, da marsikatera astimska hrana, ki je sicer dobra za živali, ni primer na za ljudi. Itazem tega nudi hrana ži valskega izvora (meso, mleko, jajca) najpomembnejše hranilne snovi bolj zgoščeno. Meso vsebuje mnogo več beljakovin in ma ščob kakor n. pr. krompir. Toda, če uživa mo krompir, porabimo njegove hranilne snovi boljše, kakor če bi z njim pitali živali in jedli meso.

Pri smotrnem pridelovanju živeža bi se morali seveda ozirati predvsem na kako vst posameznih rastlin: pridelovali bi naj tem več takine rastlinske hrane, ki vsebuje čim več boljših hranilnih snovi. V splošnem rastline in njihovi plodovi, ki jih uporabljajo za hrano, ne vsebujejo mnogo beljako vln in maščob, ki so najpomembnejše hrani lne snovi. Ozirati bi se morali tudi na to, katera rastline nam dajejo največ prav ti stih hranilnih snovi, ki jih najbolj primanj kuje. Kakor rečeno, je bila hrana večine našega prebivalstva preveč na beljako vlnah, to se pravi: uživali smo pretežno rast linsko hrano, ki ne vsebuje dovolj beljako vln. Ne moremo pričakovati, da bi se prid obivanje hrane živalskega izvora lahko kdaj dovolj povečalo. Kaj bi bilo torej treba storiti? Pridelovali bi morali predvsem takšno rastlinsko hrano, ki vsebuje čim več beljakovin.

Znano je, da vsebuje največ beljakovin stročnice: fižol, grah, leča. Toda se vedno ni dovolj znano, da med vsemi kmetijskimi rastlinami vsebuje največ beljakovin soja. Zaradi te njene lastnosti bi jo kot edinstveno rastlino morali eniti najbolj. Stro kovnjak je izračunal, da bi živež za prebiva lstvo naše pokrajine vseboval dovolj be ljakovin in maščob, če bi pridelovali sojo na približno takšni površini kakor pridelu jemo oves. (S tem evveda ni rečeno, naj bi pridelovanje ovasa opustili).

Logični sklep bi torej bil, naj bi pridelo vali čim več soje. Sojo bi pa kazalo pridelo vati že zaradi živalske krme, če o je že ne hoteli za neposredno človeško hrano. Mnogi živinorejci to radi pritrjuje, saj pridelujejo sojo za krmo prašičev in za krave molznice. Izvrstno se je izkazala tudi kot perutninska pica. V resnici je pa voraba soje za krmo potrata. Mnogo več nam ta rastlina nudi, če jo pridelujemo za nepo sredno človeško hrano, to se pravi zaradi njenega zrnja, ki ga rotem uporabimo, bodi si po vsem navadno kakor fižol ali grah, ali za predelavo v moko, olje, umetno mle čno izdelke itd.

Za pridobivanje soje govori več razlogov. Eden pomembnih razlogov je, da pridelo vati:

— Prihodnji teden bo prišla po blago po strežnica, dotlej ga hranite!

Nedavno so delili dodatke. Kupovali smo žganje, konjak in marmelado. Za žganje je bilo treba tri steklenice razen tega smo tedaj prejimali malinovec, torej še ena steklenica. Gospodinj se polagala na mizo pred trgovca nakaznice in zahtevala blago.

— Prosim, steklenice! — je prosil trgovec.

— Nimam steklenic. Posodite mi jih, saj vam jih bom vrnila! — so odgovarjale gos podinje.

Trgovec je umetnik v samozatajevanju, za to je samo nekaj časa nemo občudoval dra žestno gospodinj, vreden je odpril usta. Naj brž je šel do 20.

Stal sem tiho v kotu, neposno srečen, da sem doživljal tako čudovite trenutke, ko sem imel nebesko priliko, da sem proučeval »ne razumljivo« žensko dušo. Pri tem pa nisem pozabil opazovati tudi trgovca in, kaj sem opazil, van bom povedal pri prihodnjic.

kuhanjem sploh niso namakali, če pa pri pravljamo sojo, moramo vedeti, da jo je tre ba namakati tudi do 24 ur. Vodi moramo dodati tudi na liter po žlico soli. Če je voda trda kakor n. pr. ljubljanska vodovodna, je treba dodati tudi malo navadne sode ali sode bikarbone. Pred kuhanjem je treba so jo oprati. Kuha se naj v slani vodi. Vreti mora mirno, torej je ne smemo kuhati na prehudem ognju.

V domovini soje, na Kitajskem in Japons kem, poznajo nešteto jedi iz soje. Iz soje izdelujejo tudi pijače, predvsem izvrstne stre. Mleko iz soje je izvrstno. Od nje pri ki tri smo objavili recept, kako lahko tudi v zasebnih gospodinjstvih izdelujemo mleko iz soje. Sok iz soje je izvrstna začela. So jeve juhe so izredno dobre, ne da bi jih bilo treba zabežiti.

Recepti za pripravljavanje sojevih jedi so pa pri nas skoraj neznanj. V prvi številki »Kmetijskih novic« so posvetili tudi soji pozornost. Poljudno je opisan pomen soje, kako je treba pridelovati to rastlino, na kakri sta pa objavljena dva recepta za pri pravljavanje sojevih jedi. V prvem receptu je povedano, kako naj pripravljamo zabeljeno sojo (v resnici zabela za sojo ni muno po trebna). Na presnem maslu, olju ali masti urumujemo malo drobtin in dodamo tudi nekaj s soljo strtega česna, ki naj v zabeli niho porumeni. S to zabelo zabelimo odde jeno, mehko kuhano sojo. Mrazlo pripravljiva soja, kakor n. pr. fižolova solata na n iobra s takšno zabelo kar je mast v nji strjena.

V drugem receptu je navodilo za sojo s pradižnikom. Na mizi zamrzujemo pradi žnikovo, ki pa ne sme postati teča. Ido lemo tudi precej strtega česna in celo nega peteršilja. Česen se ne sme »ogzati«, ker je potem grenak. To zabelo zabelimo predelanim poradižnikom, posolimo ter pre vremo. Konečno pripravimo mehko kuhano oddejeno sojo, nalkar naj jed še pravre česet minut. — To sta pa le dva recepta, medtem ko jih je nešteto — prav tako ne prostih.

Dolgost življenja pri živalih

Tisočletni krokodili in enodnevne muhe

Enodnevne muhe in tisočletni krokodili so vsakomur domači pojmi. Kakor dejstvo, da je človek z 90 letom že presedel običajno starost iz tega lahko sklepamo, da je dolgost življenja pri različnih živalih zelo različna a vendar pri povedovanju o tisočletnih krokodilih na tihem ne vtrjamemo preveč kajti malo čudno je, da bi žival, ki bi se rodila v sredini srednjega veka, živeča še danes.

O slonih navajajo najbolj fantastične številke, kar se tiče njih starosti. V resnici sicer nimamo pravih podatkov o tem, lahko si pa mislimo, da se sto in dvestoletni sloni nekaj normalne, saj potrebuje mladič celih 30 let, da dozori v potemtva sposobnega samca. Če hoče »meti« dovolj potomstva, mora tedaj do seči že prav častitljivo starost.

A ne samo sesačji, tudi drugi živalski raz redi imajo svoje metulzalne. Na Dunaju so imeli jastrebca, ki je živel 118 let, drugega, ki je ukačal 101 leto, in orla, ki je štel 104 leta. Neka gos je pričakala 80 let kar se nam zdi povsem neverjetno.

Ali živi krokodil res 1000 let, znanost se ne more povedati, vsekakor pa so krokodili naj bolj dolgožive živali med plazilci. V nekem zoološkem vrtu so imeli živo, ki so jo ulovili že čisto odraslo leta 1737, na nekem otoku Indskega oceana. Danes jo cenijo na 350 let, in to bi bila najstarejša žival, za katero zanes livo vemo. Dvestoletne želve niso nič »po bebegae«.

Lepo številke dobimo pri ribah. Čeprav spa da poročilo o 250letni ščuki nekato tja, kam poročilo o 1000letnem krokodilu, je ven dar mogoče, da ukačajo ščuke, krapi in lososi preko 100 let. 15. do 20letni slanki že niso nobena senzenja več.

Med mekušci je omeniti rečno školjko bi smernu, ki so jo leta 1901 našli živo pri Olsnitzu in v katere školjko je bila vrezana letnica 1851. Takšne školjke utegnajo po mno gihih skušnjah doživeti 80 do 100 let.

Pri žužekah je težko določiti starost kajti tu imamo več stopenj razvoja (ličinka, buba, žužka), ki jih je treba seveda vse upoštevati. Taka muha enodnevnic ne živi samo en dan, temveč dosti več, en dan živi samo razvita

žival »Neumljivo« minilo ko breč živ. 3 do 5 let, na jugu manj, na severu več.

Deževnik ukačali do 10 let v kuluje in tri tline celo 20 do 30 let, če njih neprostovoljni posittelj prej ne umre. Če primerjamo te po ditke o živa h s polatki o rastlinah, opazimo na prvi pogled, da so rastline bolj dolgožive. 1000 let za hlast 2000 let za libančsko cedro, 3000 let za ciprski so običajni številke.

Če hočemo vedeti, zakaj gastoj smrt pri raznih živalih tako različno, se moramo najprej vprašati: kak nalogu naj izpolni žival za svojega življenja?

Odgovor je preprost: Vsako bitje mora skr beti za ohranitev svoje vrste za nje obstoji v boju s konkurencjo. Ko je to dolžnost izpolnila, je smisel njegovega življenja opravljen. Splošna koris: gre torej tudi tu preko osebne koristi. Prosta narava ne podaljšuje življenja zato, ker je lepo ali življenja vredno. Njegovo tra janje je odmerjeno natanko tako, da žpolni svojo dolžnost. Čim se je cvet opodil in je sposoben dati sad, odpadajo cvetni listi, a ker smo samo cvetenje dostikrat ne zadostuje za ohranitev vrste, cvete rastlina še drugo ali tret je leto. Pri mnogih rastlinah pa zadostuje v ta namen en sam cvet. Pomislimo na krasne dekorativne cvete sredozemske agave. Čim je rastlina poglajala svoj cvet, vemo da se bliža konec njenega življenja.

Podobno je pri živalih. Že pri slonu smo po vedali, da je njegovo visoko starost polniti s tem, da se zelo pozno razvije v žival, ki je sposobna dati potomstvo. Vrhu tega nosi ta samica mladiča kakih 20 mesecev. Potrebuje torej v resnici mnogo let, da rodi dovolj po tomstva za ohranitev vrste. V splošnem velja, da živijo živali, ki potrebujejo mnogo časa za svoj razvoj dolgo, živali, ki rasejo hitro, pa živijo malo časa.

Tudi za ljudi je v teh stvareh zdrav nauk. Prvič vemo, da izpolni zdrav rod svojo življensko nalogo le tedaj ko rodi dovolj po tomcev za svojo ohranitev; drugič pa sledi iz tega, da se podaljšanje življenjske dobe po napreduku moderne medicine ne dá izračniti z manjšim številom potomstva.

Tudi opičja mati pozna svojega otroka

Ptice pa svojih mladičev ne razlikujejo

Vprašanje, da li spoznajo živalske samice z vsjo gotovostjo svoje mladiče, dose že ni popolnoma razčiščeno. Ptice pevke svojih mladičev vsekakor ne razlikujejo drugega od drugega, medtem ko druge pti ce razlikujejo svoje mladiče vsa, od po dobnih.

Po novejših raziskavah razlikujejo sim panzinje svoje jastne otroke zelo ooso od podobnih. Svojeja mladiča spoznajo celo po daljši ločitvi, n. pr. po celem tetu.

Knjižne novosti

»LJUDJE IZ SELDWYLE«

V zbirki »Dobre knjige« je nedavno izšel 19. zvezek: G. Kellerjevi »Ljudje iz Seldwy le«. Pet najlepših povesti je odbranih iz zbirke desetih, ki se nanašajo na prebiva ce izmišljenega švicarskega mesta Seldwy le. Gottfried Keller je zaslovel s svojimi umetninami, kakor je tudi drugi predstavniki švicarske nemške književne tvornosti J. Knittl, Poleg »Zelenega Henrika« in »Cu riških novele« označujejo »Ljudje iz Seldwy le« na najizrazitejši način G. Kellerjevo kvaliteto, literarno tvornost. Ko čitaš nje gove »Ljudje iz Seldwy le«, ki so med naj boljšimi proizvodi nemške proze, občutiš klenost dikcije, zlistot prikazovanja in do gajanja, ki prežnja po večini v vzgojnem smislu vseh petero povesti. Zasludši pa tudi neko človečansko toploto, ki povečuje umet nostno stopnjo posameznih povesti. Svoje dobro mnenje o človekovem bistvu izraža pisatelj n. pr. v svojem »Kujavem Pankracu«. Dovošeno oblikovana je druga novela »Romeo in Julija« na vasi G. Kellerjevo pripovedovanje je potegne za seboj, te po popolnoma prevzame in globoko pretrese. Sha kespearjev ljubezenski problem, ki je ove kovečen v odnosih Romea in Julije je pre nesel G. Keller v drugo socialno okolje ter ga je obdelal tako živo, slikovito in pre resljivo, kakor da je vse, kar čitaš in si v duhu predstavljaš, zajeto iz resničnega živ ljenja. Povest »Romeo in Julija« je kakor vzvišena, plemenita slikarja: Od bežnih sil

huet v začetku novele se razplohi in razra ste konflikt do usodnega pravdarskega unčevanja, dokler ne padeta potomca obeh kmetijskih smrtnih sovražnikov kot tragična žrtev krute usode, strahotne mržnje, ki se je razbohotila zaradi kočnega zemlje. Salomon in Verena sta vaška Romeo in Julija. Sredi poročne vožnje, ki ju preprižeta na čolnu, natovorjenem s senom, se zvrneta v re ko, kjer žalostno utoneta. Ta novela je ne dvomno najodličnejša, najboljša umetnina v zbirki in ji pripada v nemškem pripovedni štstvu pisaka ocena. Poslanstvo matere vzgojiteljice, je poveljavano v tretji povesti »Gospa Amrain in njen najmlajši«. V »Treh pravilnih glavnikarjih« prevladuje neka prisrčna vedrina, ki je z njo prepletena zgodba o tekmujočih glavnikarjih in borbi za Suzano Berzlov. Ob zaključku te se razveseli »Maček Muc«. G. Keller je zasno val svoje novele tako, da jih beršč z litararnim užitekoin in estetskim ugodjem. Vodstvo Dobre knjige je imelo posebno srečno roko, da je poverilo prevod dela strokov nju dr. Glonarju, ki je prevedel omenje ne Kellerjeve novele z globokim smislom za lepoto našega jezika. Tako smo dobili po zaslugi Dobre knjige v izvrstnem prevodu eno najznačilnejših umetnih nemške proze.

Kmetijske novice

Izšla je 2 številka službenega glasila pokra jinskega kmečkega poverilništva, ki prinaša na uvodnem mestu poziv poverilniška lencija Pevca s složnemu delu slovenskega kmeta in

Misli

Neumnost je odrevenost misli, norost krečevost razuma in blaznost srčnata bož jast pameti. Neumnost je večna mladolet nost misli, norost godelativno v uma, blaznost karikaturna pameti. Neumnež je laterna brez luči, novec plinska razsvetljava možgan in blaznež odsev mavrice, v kate rem so barve v nasprotnem redu razvr ščene.

Kdor hoče spoznati kakovost in vrednost družbe, naj za pol ure zapre oči in to, kar ta čas stoji, to je prava družba.

Kadar moč ljubi rad pove prijatelju, kako ljubi. Žena zaupa prijatelju, kako je ljubljena.

Narod, ki ima v svojih amihih plusteh globoko in mnogostvarno izobrazbo, je največješji in nevarnejši med narodi svote zara časa nopravnostjo za sosede zavido ljav za selobnični vzgled in vzor vsem.

Nauhi je napaka in neumnost, a prezira nje samega sebe ni krepost.

Kdor ni nite ne spoštuje, ta ni vreden ure

Ženske srce

Ženi praviš: »Telo ni oblačilo, da je pri ločeno od duše, ljubavne duha in mu prilika v svetlo in znanje, v tem pa pozabi na srce. Ženska lica in lica, duha in doživlja se naj spre ni čisto. Ženska ženska srce je vsem življenju in krepost.

Želodec si lahko nekako žena ču mi in vidi srce na ob čim, miži svob in vendar srce ne potrebuje nobene kake srce. Želodec odvzame neravnurno hrano, srce pa najprej srce po dabi snovi in jo hito oddaja v srce in kri. Želodec se lahko množično pokrvari na tud odvzame srce se čukati po lveri in estene pokrvarjeno za vedno.

Srce naj ne bo nenika hrana telesu in duhu, ki bi samovala ob občutju v skromu občuti. Telo potrebuje lečati in okrasje in tudi srce je treba svetlih črtes in čistilnih, ljubini in slove zlasti veržice ženske duže nosti, najčelana srca življenja, njeno izobraz bo blinčega biserov čednosti. Želodec komu v kreposti in vsoga tega, kar mora krasiti možno žensko srce.

Kakšno naj bo in kakšne naj ne bo ženske srce? Vsaka žena si do lahko urredi po svoje, da bo lepo in prijetno s svojo mlado vsokor, ki bo pot ka neni.

Žensko srce naj bo kakor rakonidžje, da o vseh ki prebiva v njem, govori le o njih dočeti in ljubzni, vsi morajo biti brez naj manjšega maščja. In zonet naj ne bo žensko srce pokrvarjeno, da bi travo neravna vse pre drave, katero oklepa vase. Žensko srce naj bo kakor zvon, ki naznanja ljudem veselje in žalost in se vedno d- blinčeta s svetlimi očelci, in zonet naj ne bo kakor lastavica, ki bi bil ob najmanjši razproki, ki mu jo usoda naravn, razleščen.

Žensko srce naj bi bilo kakor led in kakor vihar življenja nabili divja, bi va volovi divi visoko proti nebu in zonet naj ne bo kakor ladja, ki nasede na naspino in tam občiti. Srce žene naj bi bila lena silka, polna živih, sočnih barv, katero vedno radi gledamo, in zonet naj ne bo silka, ob kateri se nastaja čka vsakomur. Srce žene naj bi bilo kakor lastavica, ki ljubi svoje nezelo in svoj rod, in zonet naj ne bo kakor lastavica, ki leseni, odleti izpod hišnega krova. Žensko srce naj bi bilo kakor svetlo, nismo, preprosta, rahlo božje besede, in zonet pa ko sveto pismo, ki je nevedeno v vse jezike.

Žensko srce naj bi bilo kakor školjka, ki naj se samo enkrat odpre da sprejme vase roko ljubezni in jo ima v sebi ko bise: skozi svoje življenje. In zonet naj ne bo kakor školj ka, ki ima ted in nezmenen oklep, žensko srce naj, bi bilo kakor vodomet, ki dviga pramen iz svoje notranjosti in s svetlobo očelja svo jo okolico, in zonet naj ne bo kakor vodomet, ki bi svoj čustva razširil in se vrščel vedno vase nazaj.

Žensko srce naj bi bilo Edolva harfa, ki v svojih strunah izdava dih čustev, v najlaj hih zvokih in zonet naj ne bo kakor Edolva harfa, ki bi vsakomur zvenela. Žensko srce naj bi bilo kakor pratika z vseni vremenskim in nebesnim znamenjem, in zonet ne kakor pratika, ki ima celo vrsto godovnih del. Srce žene naj ne bo kakor gluhonemec, ono naj govori v jeziku svoje prirojene matevščine, ki po zleti besede čustva in občutja.

Žensko srce naj bi bilo večno tihožitje v d-mačnosti čarobnih odsevov bary pod jasnim nebom, s katerega sije sonce, ki polzati z zlatimi žarki čisto življenja, po kateri hodi mož z ženo roko ob roki.

V življenju je treba mnogo razumeti, mno go odpuštiti in pozabiti in žensko srce naj bi bilo tista izdiščice vsečloveške ljubezni do smave in večnega miru.

Po Saphirju Mara Tavčarjeva

Najcenejša zabava

TRST JE TUDI MESTO MUZEJEV

Končno nas po letošnji sicer razmeroma blagi, toda muhasti in dolgotrajni zimski greva pomladno sonce. Vabi nas na morje, vabi nas v prirodo, kjer se kaže pomlad svoje čare rasti in brstenja. Toda pot nas vodi po mestnem središču, kjer se opaža novo, požvijeno vrvenje. Če spoznavas naše obmorsko velemesto, se boš lahko prepričal, da ni Trst samo mesto nestetih knogledališč, kavarn, gostiln, barov in sladoledarn, temveč tudi torišče številnih kulturnih in znanstvenih ustanov, ki vzpostavljajo ritem zunanjskega velemestnega življenja z živahnimi pobudami na duhovnem področju, gasi bi morebiti pričakovali v velemestu, kakršnen je Trst, intenzivnejših kulturnih stremiljenj.

Ce govorimo o tržaških kulturnih ustanovah, mislimo predvsem na univerzo, široko razpredeno solstvo najrazličnejših strok in smeri, gledališče, številne glasbene ustanove, številne umetnostne razstavne prostore, bogato in vzorno urejeno mestno knjižnico, predvsem pa na številne muzeje, ki ohranjajo zgodovinsko tradicijo Trsta in njegovega področja.

Precej ur boš potreboval, če se boš hotel je površno seznaniti z ureditvijo in z dragocenosti tržaških muzejev. Gradivo najrazličnejših strok je vpraj ogromno. Kar manjka Trstu, ni pomanjkanje muzejskega gradiva, temveč skupno, impozantno muzejsko poslopje, ki bi se v njem številne muzejske zbirke, ki so nastanjene v različnih poslopih, lahko združile in preuredile pod skupnim vodstvom in skupno streho. Ob ureditvenju te koristne zamisli bi se bolj dozorilo spoznanje o tem, kako se številne nedeljske zbirke v snovnem pogledu posestveno, smotno dopolnjujejo hraneč obilno, dragoceno gradivo z vseh področij človeške pozornosti, snovanja in obstanka. Vrednost nenadomestljive starinosti bi bila se vsaj, pomen redkih muzejskih vrednot nedvomno še večji.

V umetnostnem muzeju

Ce stopimo s trga Edinosti, ki je pravo, nesporno osrčje tržaškega velemesta, po ulici A. Diaza, poimenovani po znanem italijanskem vojskovođi iz prve svetovne vojne, bomo opazili že iz precejšnje daljave ob koncu ulice zanimivo palačo, ki je bila dograjena leta 1858 po Tržačanu Sforziju. Zidal jo je po osnutku prof. Hitziga iz Berlina. V tej palači je živel in deloval znani tržaški inenitnik ter kulturni mecen Paskval Revoltella, ki je zapustil to palačo tržaški mestni občini. Po njem nosi svoje ime tudi tržaška gospodarska visoka šola. V duhu Revoltellovih želja in prizadevanj je bila v tej palači po njegovi smrti otvorenja leta 1872 Revoltellova umetnostna galerija. Tukaj so zbrane pred vsem umetnine iz novejših in polpreteklih razvojnih dobe, po večini iz 19. stoletja in sedanjega umetnostnega življenja. Posebno znana je Napoleonska soba. Ob ogledu tržaškega umetnostnega muzeja lahko občuduje številne umetnine francoskih, nemških, španskih, beneških, lombardskih in toskanskih slikarjev svetovnega slovesa. Umetnostne zbirke Revoltellove galerije so izdatno pomožila številna darila, ki so jih poklonili ali zapustili tržaški občini vneti zbiratelji umetnin in ljubitelji slik. V zadnjih desetletjih so bile izpostojene zbirke z nakupi umetnin, ki so zbujaile priznanje in občudovanje na razstavih beneške Biennale.

Zanimivosti v prirodoslovnem muzeju

Nedaleč od tod je Hortisov trg, ki se je nekoč nazival študijski trg. Tukaj je lično urejen park, ob njem cerkev, ki jo Tržačani poznajo kot cerkev sv. Antona Starega. Cerkev je bila ustanovljena v 13. stoletju. Kakor zatrjuje legenda, jo je usta novil Frančišek Asiški. Prvotno je pripadala cerkev franciškanskemu samostanu, ki je bil izven mestnih vrat ob ulici Cavana. Cerkev se drži reprezentativno, staro poslopje s hišno št. 5. V prvem nadstropju je sedež javne mestne knjižnice. Njeni razvojni temelji so bili položeni že leta 1798. Knjižnica vsebuje nad 150.000 zvezkov, nešteto rokopisov in drugih zbirk, med katerimi zbuja posebno pozornost zbirka Petrarhesca-Piccolominija. Knjižnici je priključen poseben arhiv, ki obsega stari tujski arhiv tržaške občine, nadalje stare tržaške in istrske statute, razne cesarske in knežje diplome, papeške bule, škofovske odredbe itd.

V tretjem nadstropju istega poslopja je mestni prirodoslovni muzej. Zlasti ob nedeljah se razvija tukaj pravi živ-zav; med obiskovalci prevladuje siska mladina. Tržaški prirodoslovni muzej je bil ustanovljen leta 1816. Ustanovil ga je znani tržaški prirodoslovec Hoch. Muzej je last tržaške občine. Pestra je slika po teh prostornih dvoranah, kjer si lahko ogleduješ množstvo posebnosti iz silikovitega živalskega sveta. Zanimali te bodo predvsem

Silvo Ferjančič:

Žganje

Nedavno sem kupoval žganje in sem se spomnil starega abstinentnega reka, da je alkohol strup. (Navadno so govorili, da je strup alkohol, a ne žganje.) Zastrupiti se pa nisem nameraval. Pravijo, da sem že dovolj strupen in kljub vsem zastrupljenim ne morem umreti, a upam, da tudi nisem še nikogar zastrupil na smrt. Moja vest je čista.

Zato sem se odločno uprl poskusom zastrupljanja, ko so me najboljši prijatelji začeli zopet prijateljsko pozdravljati, se zanimati za moje zdravje in vpraševali so me, če sem še živ. »Ne vem,« sem odgovorjal oprežno, kajti človek nikdar ne ve, kdaj se moti.

»Ali se kaj zdraviš?« so me še vpraševali, kar je že precej presežalo navadno merico prijateljske vjdnosti. Motičal sem, kajti navadno sem prostosko nevljuden zlasti, ko me zavija. Svetovlji so mi naj pjem tavtventroze, in sicer najmanj zjutraj in zvečer. Niti zahvalil se jim nisem. Obrnil sem se že, da bi odšel brez pozdrava, a prijatelj je trdno prijel za rokav.

»Kam se ti pa tako mudi?«
Hotel sem mu že odgovoriti — kajti strahna slutnja me je obsela — da denarja ne posojam niti na židovske obresti. Toda odgovoril sem, da moram pohiteti k semenaricam na trg zaradi tavtventroze. Prijatelj je bil seveda gluh, kakor se spodobi vjdnemu človeku.

»Opozoriti te moram,« je dejal sladko. »da žganja nikar ne pij, če si ga že kupil. Žganje je za črevesa strup. Alkohol uniči v črevesju

eksemplari rib, ki živijo v Jadranskem morju, med drugim ogromen morski pes iz kvarnerskih voda. Z zanimanjem se boš zaustavil ob dragocenih petrefaktnih zbirkah iz Komna, Skocijana, Sv. Lucije ob Soči ter raznih kraških podzemskih jam in votlin. Dragocene so nadalje zbirke žuželk. Redko vrednost predstavljajo obsežni herbariji, ki so bili poklonjeni muzeju. Tržaškemu prirodoslovnemu muzeju je priključen tudi botanični vrt na Pinijskem griču, kjer lahko občuduješ posebnosti bujne primorske flore. Poseben oddelek tega muzeja tvori morski akvarij, ki je nastanjen v poslopju tržaške ribarnice, o čemer smo že pisali.

Ni pomorskega mesta brez pomorskega muzeja

Teško si je misliti obmorsko velemesto brez zbirke, ki naj bi označevala njegovo veljavnost obmorske lege. Tudi Trst ima svoj pomorski muzej, ki je nastanjen v loškem poslopju v ulici Annunziata št. 7. Je edini te vrste daleč naokoli. Pomorski muzej ima tri oddelke: ribski, navtični ter oddelke pristaniških naprav. Tukaj se lahko seznaniš z razvojem in stanjem gradnje parnikov in ladij od najstarejših časov pa do današnjega dne. Slike, modeli, reliefi ponazorjujejo sijajen razmah ladjedevstva ter gospodarsko, trgovinsko in vojno pomembnost ladjevja.

Zgodovinski muzej in lapidarij

Seveda ima Trst tudi zgodovinski muzej, ki ima svoje prostore v Katedralni ulici 15. v neposredni bližini stolnice sv. Justa. Ustanoviteljica tega muzeja sta bila Peter Kandler in Dominik Rossetti. Vrstilo je bogate zbirke, ki segajo v sivo davnino, pa tudi v polpreteklo dobo. V muzeju so prazgodovinske najdbe iz Primorja. Pozornost zbujajo Galatijska zbirka krožja, slike narodnih noš iz Istre, s Tržaškega in Goriškega, pa tudi marmorne in lesne skulpture iz grške, rimske in zgodnje kr-

Hrana duševnega in ročnega delavca

Hrana duševnega delavca bi se morala znatno razlikovati od hrane težaka

Pril duševnem delu ne potrebujemo mišic, zato pa tudi telo ne potrebuje toliko goriva kakor pri napornem telesnem delu. Za naporno telesno delo nam dajejo energijo ogljikovi vodni in toščice. V mirni dobi so mnogi duševni delavci uživali prav hrano, ki je bila zelo bogata na toščah in ogljikovih volanih. Hranilne snovi niso moge vse zgoreti v telesu in kupile so se v obliki masti. Duševni delavec, ki mnogo sedi, bi ne smel uživati mnogo močnatih jedi in tudi ne preveč mastnih.

Zdaj sicer takšna opozorila niso več tako potrebna; hrana ročnega in duševnega delavca se ne razlikuje mnogo, a s tem ni rečeno, da je duševni delavec preveč ali premastno. Kljub temu nekateri še grešijo. Shujševalnega zdravljenja zdaj sicer ni treba in kaže, da tudi v teh letih bolega mnogo manj ljudi na boleznih prebavil. Ze med prvo svetovno vojno se je izkazalo, da je prepreča hrana v vojnih letih marsiško koristila ter je ozdravel. Zdravniki so nesporno doglali, da v mirni dobi obolevajo mnogi ljudje zaradi premastne hrane.

Človeško zdravje je v veliki meri odvisno od hrane odnosno načina prehrane. Na to seveda ne smemo pozabiti tudi med vojno. Sicer v vojnih letih sama spoznanja o pomenu prehrane za zdravje ne morejo preneti škodljivih posledic. Prebavilja oslabijo, če se človek premalo giblje in ne morejo prebavljati težke hrane, kakršna je primerna za težaka.

Zdaj ne delamo razlike med lahko in težko prebavljivo hrano. V mirni dobi je treba razlikovati med lahko in težko prebavljivimi mesnimi jedmi. Med lahko prebavljive mesne jedi spada tako imenovano belo meso (kunci, perutnina, golobci) in pušto kuhano goveje meso, pušta divjadična in riše. Masčobe same na sebi veljajo za težko prebavljiva hranila. Mast je tem bolj prebavljiva, čim nižje je njeno tališče. Maslo se prej stopi kakor slanina ali loj, zato je lažje prebavljivo. Margarina je lahko prebavljiva ter glede na to lastnost boljša od svinjske masti. Najlaže prebavljivo je dobro čajno maslo, zato je priporočljivo z njim beliti tuil jedi za nekatero bolnike, ki bolehalo na črevesnih in žolčnih boleznih.

Prebavljivost sočivja je precej različna. Najlaže prebavljive so naslednje vrste. In sicer kuhane: zelje, redkvice, spinacea, korenje, cvetača, zeleni grah in zeleni fižol, beluše, kisa repa. Težko prebavljivo so: rumeni grah, zrel fižol, koleraba in leča.

Današnji enotni kruh, kakršnega pečejo peki, je precej lahko prebavljiv. Čim

ščanake dobe, Nadalje hrani muzej kompletno numizmatično zbirko tržaških škofov, razen tega knjižnico z izbranimi deli ter zgodovinskimi, arheološkimi in umetnostnimi revijami.

Muzeju je priključen obsežen lapidarij, ki se razteza od kapelice sv. Mihaela na trgu Sv. Justa pa do poslopja zgodovinskega muzeja. Sredi lapidarija je markantna grobnica v antičnem slogu, kjer je poslednje domovanje znamenitega nemškega arheologa Winckelmanna, ki ga je bil umoril neki Arcangelo leta 1768 v prostornih gostilne »Leonarda grandea. Lapidarij je smotno razvrščen na nekdanjem kopalniškem prostoru pri Sv. Justu. Tukaj vidiš zgodovinske spomenike iz Ogleja, nagrobne kamne iz rimske in bizantinske dobe, srednjeveške spomenike itd. Posbne zgodovinske vrednosti je podstavek izljudjenega Fabija Severa na konju, nadalje podstavek Avgustovega kipa itd. Tržaški lapidarij je zasnoval D. Rossetti. Otvoril ga je po njegovi smrti tržaški zgodovinar P. Kandler.

Tudi gledališki muzej

So še nekatere druge manj važne muzejske zbirke. Vrsto številnih tržaških muzejev dopolnjuje v snovnem pogledu gledališki muzej, ki je nastanjen v prostorih Verdijevega gledališča. Uredil ga je glasbenik Schimid. Med zbirkami tega muzeja najbše poleg drugega dragocene Donizettijeve, Bellinijeve in Verdijeve rokopise, pa tudi slike znamenitih pevcev in igralcev, k so nastopali na odru tržaškega gledališča. Te zbirke izpopolnjuje zbirka starejših godal z izvirnimi melodramskimi skizdami. Ljubitelji gledališke umetnosti si bodo prav gotovo z zanimanjem ogledali tudi tržaški gledališki muzej.

Tako si se po večurnem in večednevem ogledovanju lahko seznanil s tržaškimi muzeji. Ogromno znanstvenega in kulturnega truda je v teh zbirkah, tukaj je torešče nekoga povsem drugega življenja, resnejšega in smotrnejšega, nego je ono, ki ga sedaj ob lepih pomladanskih dneih lahko motriš na Korzu, v Akvedotovem dvoredu, ob tržaških pristanških in tudi po številnih tržaških kopalščih.

bolj je kruh črn, tem težje je prebavljiv. Lahko je prebavljiv prepečenec, zato ga tudi zdravilni pripravljajo bolnikom, ki bolehalo za črevesnim katarjem. Beli kruh je lahko prebavljiv, če ni preveč svež. Včasih so nekateri zelo čislali Grahamov kruh, ki je sicer zelo redčen, a je težko prebavljiv.

Hrana duševnega delavca, ki mora mnogo sedeti, bi ne smela biti preveč enolična. Vedeti moramo namreč, da enolična hrana ne draži dovolj črevesja in prebavina postanejo lena. V mirni dobi so zdravniki priporočali ljudem, ki so se malo gibali, samo glavni obed. Dandanes se tega menda držijo vsi duševni delavci. Zdravniki so svarili ljudi, ki so zaposleni po pisarnah, pred jedmi, ki napenjajo, zlasti pred stročnicami. Dandanes zelo cenimo fižol in prija tudi ljudem, ki mnogo sedijo, pač zaradi tega, ker precej dobro nadomestuje meso. Dobro kuhani fižol v obliki kaše prenesejo tudi ljudje, ki nimajo najboljših prebavil. Ljudje, ki ne prenesejo težko prebavljive hrane, bi ne smeli jesti čebulne omake, golažja in jedi, ki so preveč začinjene s česnom.

Dalje so zdravilni svarili duševne delavce pred močno začimljenimi jedmi in alkoholnimi pijačami ter sploh pred hranili, ki dajejo preveč toplote. Če proučimo navodila zdravnikov iz mljne dobe, kaj bi naj jedli duševni delavci, ki se premalo gibljejo, sprevidimo, da danrašnja hrana v marsičem ustreza tem zahtevam, le črna kruha, fižola in polobnih težkih jedi bi ne smeli toliko jesti. Toda, ker dandanes ne uživamo toliko mesa kakor v mirni dobi, nam tudi težke jedi ne škodujejo tako zelo. Menda se zdaj ni treba bati nobenemu navadnemu duševnemu delavcu, da se hrani preveč dobro in brez skrbi sme uživati vse težko prebavljive jedi, kolikor jih pač pride na miza, ne da bi se mu bilo treba bati škodljivih posledic. Zelo redki ljudje obolevajo zdaj na prebavilih, pač pa so mnogi ozdraveli in jedo vse, kar imajo, z najboljšim telkom.

Imejte vedno na umu, da zaključiš ne smetišče, temveč prostor — po večini manj udoben — kjer je treba prebiti včasih dolge ure. Zato skušajmo ohraniti vsaj eno udobnost — čistoto!

Hišno zaključiš naj bo prevensveno v kletnih prostorih in v onem delu poslopja, kjer je nad njim največ nadstropij. Kjer ni kleti, uredite kak prostor v pritličju, lahko tudi veže in prehode, kjer pa ni voznega prehoda.

črevesno floro in črevesje ne more sprejemati vitaminov. Za tvoja prebavila je žganje smrtonosen strup... Da ne boš imel nepotrebnih stroškov, ti žganje prav rad odkupim.

Seveda me je ta dokaz prijateljstva ganil do solz. Stisnil sem mu roko in mu dejal, da se vidva zadnjič. »Žganje sem že popil.« sem zamrmral, »da pa ne boš imel nepotrebnih stroškov, te ne vabim na svoj pogreb.«

»Snel sem naočnike in na pol slep sem se poselej začelaval na cest v ljudi. Na levi in desno so me pozdravljali prijatelji, mahali so s klobuki še za menoj, mi vzklikali kakor zmagovalcu, tekali za menoj kakor za ministrom in tudi damice so se mi sladko nasmihale, kakor da so šele zdaj presenečene odkrile moje moške vrline.

Doma in v pisarni so me čakala ljubezniva pisma, kakor da sem postal že noč filmski zvezdnik. Celó žena je bila nenavadno prijazna z menoj. Vse te dokaze globoke ljubezni do moje malenkosti sem zbral da jih predložim abstinentnemu društvu kot prepričan bojevnik za treznost ter dokazem, kako zmagovito se uveljavljajo treznostna načeta, ko je napredaj žganje.

Toda poslej dvomim v stare reke in prastare resnice. Da je žganje strup? Doslej se nisem zastrupiljal z njim, ko se je na zastrupljevalno gibanje razširilo po vsem mestu in tako rekoč na vsej črti sem sklenil da se poštno zastrupim. Proučil sem korenito vso literaturo o alkoholu in pri tovaršju kemiku sem delal analize cvičkov, vode ljubljanskega vodovoda in raznih uvoženih kisov. Žganje sem seveda popil, ne da bi prej napisal oporo. Pač pa zdaj pišem svojo pisatejsko opo-

Zakaj mora človek spati?

Znanstvene ugotovitve o vzrokih spanja

Ker prebijemo ljudje tretjino svojega življenja (in nekateri še več) v spanju, je to problem, ki samo ob sebi umevno ne zahteva samo znanstvenika, temveč tudi laika. Sprva so mislili, da je vzrok za spanje le v utrujenosti. Čeprav je videti ta razlaga na prvi pogled preprosta, nam pokaže pri podrobnejšem pogledu vendar razne nedostatke. Znano je n. pr., da baš zavojlo pretrutenosti pogostoma ne moremo zaspati. Tu imajo še druge stvari svojo ulogo.

Mislili so tudi, da dovaja izločitev zunanjih dražljajev do spanja. Tudi ta razlaga ne drži, se prepogostoma naložimo na primere, da zaspijo ljudje, ki so predani neprestanim dražljajem, na primer v cerkvi, v gledališču, v viaku, kdor ni tega že sam okusil na svoji koži? In usnavanje, ki zazibljuje otroka v najslajšo spanje, ali jih ne velja označiti isto tako za zunanji dražljaj?

Velik korak naprej so napravili z raziskovanjem spanja, ko je slaviti fiziolog Pavlov nastopil s sledečim poskusom: z enakomernim žvižgom, ki se je ponavljal vedno znova, je dražil poskusne pse. Čeprav je takšna živa spocetka reagirala na dražljaj s tem, da je strgla z ušesi in obračala glavo, je prej ali slej omrtvela in končno zaspala. Iz tega so sklepali, da povzročita neprestano draženje istega dela velikih možganov po krajšem ali daljšem času neko neobčutljivost v drugih delih možganov; s tem nastopi neka splošna pomiritev živčnega sistema, ki se končuje s spanjem. Toda znanost po takšnih poskusih še ni mogla vsega razložiti.

Drug fiziolog, prof. Economo, ki se je bavil dalj časa s posebno obliko možganskega vnetja, »encephalitis lethargicus,

kakor ga imenuje znanost, je našel potem dodatno razlago. To vnetje, ki se pojavlja v času hripe, vodi do dolgotrajnega spanja ali pa do popolne nespečnosti. Ko se pri ljudeh, ki so umrli za posledicami takšnega obolenja, preiskali možgane, so našli v njih vedno ognjišče bolezni, ki niso ležala v velikih možganih, temveč ob meji srednjih in vmesnih možganov v bližini živčnih središč za očesne mišice. To mesto v možganih je prof. Economo označil za »krmilno središče spanja.

Ko so tako odkrili, da urejuje spanje določen odsek živčnih starič, je bilo treba rešiti vprašanje, na kakšen način se od tu sproži spalno stanje. Prof. L. R. Müller iz Erlangena je v to smer napravil zanimive kemične poskuse, iz katerih bi bilo razvidno, da je osvežujoči učinek spanja primerljivi z nabojem akumulatorja. Pri tem odpuštujejo kalij in druge elektronegativne snovi med spanjem iz krvne tekočine v živčno-mišično substanco, natrij in druge soli pa v sokrovo. S tem se izenači gibanje soli med dnevnim bdenjem v organizmu, pri katerem so kalij in druge elektronegativne soli zapustile živčevje in mišičevje. Z občutkom utrujenosti in privročnih obolenjih gre spredno neki padec električnega potenciala v organih in solih, ki ga je mogoče jasno izmeriti, medtem ko se med spanjem stanice organov znova nabijejo s potencialno energijo. Potrebni pretok od izpraznitve do novega nabijanja se zgodi po vsaj petih v krmilnem središču spanja. To središče dobiva bržkone od dotičnega stanja izpraznitve dražljaje doslej še neznanne oblike, ki povzročajo spanje in s tem začetek osvežujoče reakcije.

Prah je največji sovražnik ure

Znanost o dobrih in slabih urah

Dobra ura se razlikuje od povprečne ure po tem, da se ti ni treba brigati za njo, pa se vendar lahko nanjo popolnoma zanesesh. Ko je taka ura enkrat dobro naravnana, na gre na sekunde natančno, to se pravi, da na dan ne prehitava ali ne zaostaja za več kot dve do tri sekunde. Iz teh pogreših se nabere na mesec mihiuta, s čimer se je pa treba spriznati, ker ni mogoče zahtevati od vsakdanjega porabnega predmeta, da bi moral biti enako vreden skrbno negovanemu, pred vsemi vnanjimi vplivi zavarovanemu kronometru, ki teče z natančnostjo dveh do pet stotink sekunde. Je pa tako, da začne tudi najboljša ura šepati v opomin, da je zdaj čas, ko jo mora spet dobiti v roke urar, da jo očisti in namaza.

Osi urnih koleščev so skrbno kaljene in polirane, tako v trdih žlahtnih kamnih tako da se trenje v ležajih lahko zanemari. Vzlic temu se pa tudi na najboljšo uro lahko zanestemo samo tedaj, ako se ležaji vsaj vsakega pol leta temeljito očistijo in znova namazejo.

Profesor Sears pripoveduje o najbolj obremenjenem delcu v uri, o tako znanem »nemiru«, to je kolešču, ki neprestano niha sem in tja, naslednje zanimivosti, ki se dajo videti pod mikroskopom in optipati s preciznimi instrumenti. Trenje v ležajih nihalnega kolešca se da meriti, bodisi da je ležaj suh ali pa namazan. Te meritve pokažejo, da je poraba energije za premaganje trenja v obeh primerih skoraj popolnoma enako do nekako 600.000 obračev, na kar začne v suhih ležajih trenje rapidno naraščati, med tem ko ostane v namazanih ležajih še po 15 milijonih obračev, nespremenjeno. Če upoštevamo, da naredi kolešec na dan nekako 350.000 nihajev, se nam takoj razjasni, da se pri nenamazanih ležajih že po nekaj dneh potakne dovolj velik upor in da ura ne gre več točno.

Pod mikroskopom se pokaže, da konica oši še po milijon obračevih ne kaže nikake deformacije, ako teče v olju, med tem ko se na suho tekoči oši že jasno opazi hrapavost površine. Prav tako se vidi pod mikroskopom, da ostanejo ležajni kamni, v katerih teče os, popolnoma čisti, če so namazani; če pa niso, se hitro usede prah, ki počasi obrusi ležaje in os ter na ta način poveča trenje in moti enakomeren tek.

Prah je smrt za ure in vendar ni mogoče na noben način preprečiti, da ne bi uhaljal med kolešce. Ure nismo čez dan pri sebi, bodisi v žepu ali na roki in so zmerom zaradi bližine telesa precej tople. Zvečer, ko uro odložiš, se pa ohladi na temperaturo okolice, k utegne biti dosti nižja. Pri tem se zrak v njeni notranjščini skrči in vnanji zrak vdre vanjo skozi najfinejša spranja, prinašajoč s seboj nevarni prah. Pod mikroskopom se prah med kolešcem jasno vidi in po njega sestavi se da v določenih primerih sklepati, s čim se lastnik

ure največ bavi. V stavčevi uri se najde svinčeni prah, v mlinarjevi in pekovi uri močan prah v damskih urah pa skoraj zmerom te ali one vrste puder. Zapravenja kolešca — kakor rečeno — tudi pri najbolj preciznih izdelkih ni mogoče preprečiti. Samo kronometri, ki se hranijo v brez-zračnih steklenih okrovihi, so rešeni te naloge.

Razdriralno delo prahu se da še najbolje preprečiti z mazalnimi olji. Da se mora vsaka ura mazati, je skoraj samo po sebi umevno; kakšen je pa prav za prav učinek mazalnega olja, so pokazala šele najnovejša raziskovanja, ki so sprožila tudi vprašanje, kakšno olje je za ure najprimernejše.

Ležaji strojev se na splošno mažejo z mineralnimi olji. Ura je konec koncev tudi samo precizen stroj, toda mineralna olja za njo niso primerna. Ta olja imajo namreč svojevrstno, da se razležejo. Drobnakapljica, spuščena v sredino ležaja, se kmatu razleže po vseh okolinskih delih, tako da tisti del, ki mu je namenjen, trpi pomankanje. To reč poznajo urarji že dolgo po izkustvu in mažejo kolešce samo s kostnim oljem in drugimi finimi maslini živalskega izvora. Ta mazila se sicer ne razležejo, imajo pa drugo neprijetno lastnost, da se osmole, tako da ne mažejo več tvornih plošev in ne morejo ustavljati prahu pred njimi, kar je za uro še mnogo važnejše od samega mazanja. Prav take napake imajo tudi rastlinska olja, tako da je videti, kakor da za ure v obče ne bi bilo primernega mazalnega sredstva.

Znanstveno delo je slednjič pomagalo tudi preko teh nedostatkov. Raziskovanje molekularnih svojstev raznih olj in masčob je pokazalo, da je med njimi dovolj izbire za najrazličnejše potrebe. Ker se pa tukaj v molekularno fiziko ne moremo globlje spuščati, zadoštuje, da se v nazor-nem primeru dotaknemo neposredno jedra vsega problema. Vsakdo pozna cinke masčobe, ki plavajo na juhi. Če bi vili na juho mineralno olje, se ne bi nabralo v cinkih, marveč bi se v tenki plast razležlo po vsej površini. Voda in masčoba sta pa med seboj v istem razmerju kakor masčoba in mineralno olje. Na plast masčobe nalito olje se prav tako zbere v cinkih na vrhu kakor mast na juhi. In v tem tiči vsa skrivnost učinkovitega mazanja urnega kolešca.

Vsi kovinski deli okrog ležajev se morajo prevleči s plastjo masčobe. Prof. Woog iz Strassburga predlaga raztopino stearina, ki pusti na kovinskih delih komaj milijonsko milimetra debelo plast masčobe, kar pa popolnoma zadošča za obrani mineralno olje, ki se spravi nanjo v obliki kapljice in se razleže po okolici. Po tem postopku se da namazati ura kakor vsak drug stroj, olje ostane samo tam, kjer je res potrebno in ura teče mesece in mesece gladko in točno, res kakor »namazana«.

Vprašal sem trgovca, ali mu je ostalo kaj žganja neprodanega. Pomisliti je vendar treba, da je med nami mogočena armada abstinentov; dalje so med nami ljudje, ki so odločni pristajali zmernosti; pijejo po vrsti vse, razen vode, li-zola in petroleja (seveda, če se ne zmotijo), a žganja nikdar ne pokušajo; žganje je strup! Kdo bi torej kupoval žganje in konjak!

Trgovce se je namesto odgovora ozrl na moj nos ki bi ga lahko prijatelj alkohola izbrali za svoj emblem. Usoda se rada znaša nad nedolžnimi; največji abstinent v našem slavnem mestu ima najbolj vsinjev, moder, posinlel, skratno, purpurno, vinskih redč karminast nos. V tistem trenutku sem se moral seveda vsektni in sramežljivo skriti nesrečni nos. Nisem pa mogel oprati svoje abstinentške časti; svoje klavno glovsko dostojanstvo sem spravi v žep skupaj z mokrim robcem. Jaz, največji abstinent v tem stoletju in na tem slovitnem vinskem ozemlju!

Odkar me prijatelj več ne pozdravlja, skifijo po mojem nosu. Zdi se mi, da moj nos kliče na korajžo ne le vse abstinentne temveč tudi tekmece vinskih in žganjarskih bratovščin. Vsega je krivo seveda tisto žganje, ki ga nisem prepuštil prijateljem in znancem. Zadnje čase se je raznesla še grda kleveta, češ ta je tisti, ki je popil vse žganje, ki smo mu ga prepuštili!

Oni dan sem po sedmih hrvaških letih zopet obiskal brivca. Mož je vzel v roke škarje za strženje ovc in menda je mojo volno drago prodal. Odslej me zelo ljubeznivo pozdravlja na cesti in se priporoča. Hotel sem pa povedati le, kako me preganja usoda. Ne žalujem sicer za tisto volno. Da, usoda me preganja!

Sovražstvo mi je povsod za petami! Koliko prijatelj sem imel včasih! Zdaj pa srečujem povsod sovražne poglede in nihče ne mi niti ne nasmehe, ko prihajam ob brivca pomljanj, osvežen ter prerujen — skratka kot kratotec in parfumerija na dveh nogah. Vračal sem se torej od brivca in — naj ne bo nesposobno povedano — prijatelj so pljuvali za menoj, bliskali z očmi kakor sam Erija, a najstrašnejše je bilo, da so pohlepno šliji nosnice, kakor da so me hoteli požreti z nosovi! Bil sem povsem trezen — prisrčen! — in nisem imel privedov. Tudi moj nos nima privedov in ugotovil je, da nekaj nepoštno diši (oprostite, smrdil!) po — slivovki. Dšalo je čkrog mene in ljudje so se sumljivo ustavljali. Neka ženica me je celo vprašala, kaj sem itd. ... V tistem trenutku sem res začel verjeti, da imam privede. Ali je morda začel šele tedaj puhteti iz mene tisto žganje, ki sem ga popil pred tedaj?

Naslonil sem zmedeno glavo sred ceste na roke in potem so mi dišale še roke po pristni slivovki. Na mah me je obšlo spoznanje: Kolonska voda! Slivovka namesto spirta!

Nihče uni tega seveda neče verjeti. Doma je žena takoj tekla v neko škrvaščice, da se prepriča, ali ji morda nisem izpraznil stekleničice, ki so vsebovale vsa tista žganja na nakaznico. Žganja seveda nisem popil raz ne prej in ne pozneje. Pil sem e čaj in tavtventroze, in sicer iz skodelice, ki je dišala po žganju. Cemu bi pil žganje ko mi nos cvete brez njega tako majniško in ko imam tudi tako dovolj prijateljev in še več sovražnikov?

Zatamnitev od 21.30 do 4.30

FILM

Willy Forstova »Opereta«

(Sloga)

Eden najodličnejših dunajskih filmov v Forstovi režiji. Takih dražestnih muzikalnih filmov je malo. Snov filma je prepletena z usodo in lepoto, duhom in nežnostjo, zunanji bleskom in notranjo razgibanostjo tako, da bi iz nje z lahkoto naredil filmsko trilogijo. Višek Forstove režije je pač besedni dvoboj med Jaumerjem (Forst) in Marijo Geistering (Maria Holst) ter slavna predstava »Netopir« v gledališki

Dora Komar in Willy Forst v filmu »Opereta«

restavraciji »Tigerhölle«. Maria Holst, plavalaska, prava postava kraljice, z energičnim pogledom, močnim temperamentom, z velikim umetniškim podajanjem, Dora Komar pa tempolpota, očarjujoče nežna in skromna. Paul Hörbiger je pravi mož v vlogi slavnega komika Aleks. Girardija; Leo Slezak predstavlja z nenadkriljivo komično močjo Franca v. Suppeja. Prav tako je Edmund Schellhammer, vitki in ognjevit Johann Strauss ter Siegfried Breuer odlični knez Hohenburg. Ta W. Forstov film ni dragocen samo zaradi krasne valčekove opojnosti, ki zajame vsake gledalca ali vsled melodij od »Netopirja« do »Dijaka prosjaka«, ki jih dovršeno izvaja Dunajska filharmonija, marveč tudi, ker tvori del gledališke zgodovine z vsemi temni in svetlimi stranmi. Sodeluje tudi zbor dunajske državne opere. Je to film, ki je polnil in polni še vedno dvorane kinogledišč.

Romantična snubitev

(Union)

Veselina te odlične veselotger popelje gledalca, ki si želi razvedrila, iz starega, galantnega Dunaja tja na Češko. In tu se odigrava na dveh grajskih svojstvenih ljubzenskih zgodba med mlado komteso in lahkoživim baronom Ferrym. Izredno zabavne so epizode, v katere zabrede lepa dama, ko mora preživeti dva dni kot žena dunajskega Casanova. Iz ene mične situacije pade komtesa v drugo še hujsko in ravno ta zamotanost položaja povzroča, da gledalec z največjo napetostjo ugiba, kakšen bo konec te komedije zmešnjav.

Ne samo vsebina filma, vsi igralci so srečno izbrani. Dunajska prisrčnost, živahnost in zlasti humor so našli ljubko vtelesenje v nežni Marti Harell. Ona predstavlja mlado komteso Marijo Donato z vso svojo milino ter igralsko preizkušnostjo. Wolf Albach Retty samozavesten, očarjujoč po svoji pojavi, obenem pa kavalir od pete do glave. Odličen je nadalje v vlogi zunanjega ministra Otto Tressler, igralec največje formate, član dunajskega Burgtheatra.

Tudi vsi ostali kakor Paul Hörbiger, Richard Romanowsky, Rudolf Carl in

Pomladanska bolezen

Mlade damice rade hodijo k zdravniku. Človek pri tem nikoli prav ne ve, kaj je prav za prav vzrok: ali zanimivi razgovori v čakalnici, ali morda najrazličnejše ilustracije v razvedrilo bolnikov, ali osebni stiki z zdravnikom samim ali pa tolažba, da domnevna bolezen ni nič nevarnega. Pravilo je že skoraj, da mora vsaka mlada damica v rednih presledkih k zdravniku.

Tudi Alma je morala zopet enkrat k zdravniku. Tokrat niti ni bilo treba iskati kakke bolezni, ki naj bi opravičevala obisk pri zdravniku. Že 14 dni jo je skelela koža na lehi, kakor da bi bila namazana z mrazljivo kislimo. Alma je bila mnenja, da nikakor ne kaže več odlašati zdravniške preiskave in zdravljenja.

»Veseli me, da me obiščete«, jo je pri vstopu pozdravil zdravnik. »Se je kaj posebnega zgodilo?«

Alma je zardela, kakor v kis namočen lakmus in zagostolela: »Brez vzroka bi vas gotovo ne nadlegovala; saj vem, da je čas zdravnikov danedanjs še posebno dragocen! Toda tokrat je nekaj zelo, zelo sumljivega.«

»Morda imate prav!« je menil zdravnik. »Pa poglejmo!«

»Ali še niste opazili,« se je razvnela Alma, »kakko rdeča so moja lica? Toda če bi bilo samo to! Ali ta občutek! Zdi se mi, da je vsa koža postala uporna. To žge, peče, srbí in boli brez prestanka.«

»Kaj je pač temu vzrok?« se je zanimala Alma, ki je še šlo je skoraj na jok. »Ali je temu kriva prehrana? Morda pomanjkanje vitaminov? Saj to vendar ni znak kakke hude notranje bolezni?« Ali pa gre morda celo za kako nalezljivo bolezen?«

Zdravnik je napravil razne reagence na koži ter je naposled ogledoval z močnim povečevalnim steklom vsako posamezno kožno poro.

Oskar Sima so napravili iz svojih vlog prav dobre kreacije. »Romantična snubitev« bo našla pri občinstvu gotovo velik in prisrčen odziv.

Christi Mardayn v filmu »Romantična snubitev«

Filmi, ki pridejo

»Potovanje v preteklost« je naslov filma, čigar vsebina je prav originalna. Mati privede svoje hčerke o kavalirjih, ki so ji dvorili predno se je poročila. Mati obuja spomine ob starih pisnih, slikah in spominkih. Vse to hčerko izredno zanima in zato skleneta, da skupno obiščeta vse nekdanje materine snubce in prijatelje.

Olga Čehova posebija mater, Margot Hielscher je njena hčerka, glavno moško vlogo ima pa Ferdinand Marian.

V filmu »In flagranti« bomo videli ista igralca in sicer Hielscherjevo kot zasebno detektivinjo, dotično bo Marian inženjer, katerega mora prva zasledovati v svojstvu detektivinje in »zasleduje« ga tako dolgo in tako temeljito, da se končno vzameta!

Mariko Röck bomo videli v filmu »Kora Terry«

Kino Meste nadaljuje predvajanje filma »Akrobat schö-ö-ön«, ki je imel pravkar v premierskem kinematografu prav dober uspeh.

Zakaj se staramo?

Resnična in navidezna starost človeka - Različna časovna enota pri mladih in starih ljudeh - Življenje človeka se je v splošnem podaljšalo za 25 let

Noben zdravnik ne more danes določno povedati, kaj je prav za prav »stara« in po katerih dogajanjih v organizmu se pojavlja. Našli so najrazličnejše vzroke za staranje, na pr. usedanje apna ob žilnih stenah, naraščajočo izgubo vode iz organizma, popuščanje delovanja ključnih žlez itd. Znake staranja pa seveda zelo dobro poznamo, n. pr. sivljenje las, a vsi ti znaki so samo posledica nekega skupnega vzroka za staranje, ki ga do danes nismo mogli pojasniti.

Vemo, da poedini stanici nikakor ni treba umreti. So enostanična bitja, ki živijo neomejeno dolgo. Ta neznanost bitja se množi z delitvijo. V zadnjem času so nastop takšnih delitev s primernimi posežki preprečili: in tudi pri tem je bilo mogoče življenje poedejnega organizma ohraniti izredno dolgo časa in — teoretično — neomejeno čas.

Drugače je pri višjih bitjih, ki sestojijo iz mnogih stanic. Tudi tu je mogoče z reditvijo živega tkiva izven telesa poedejne dele organizma ohraniti skoraj neomejen čas pri življenju. Toda organizem sam se stara in končni smrti ne more izogniti. Tudi pomlajevalni eksperimenti, ki so nekaj časa tako razburjali človeštvo, so se izkazali za udarec v vodo. Pokazalo se je namreč, da učinek pomlajevalnih posežkov po prvih dobrih uspehih kmalu spet mine. Sprijazniti se moramo torej s tem, da moramo prevlaščujoči položaj višjih bitij in posebno človeka nad primitivnimi oblikami življenja, kakršne poznamo pri enostaničnih bitjih, prepuščati v minljivostjo poedejnica. Sicer ostane tudi posameznik toliko nesmrten, kolikor živi v svojih potomcih.

Vsak izmed nas pozna ljudi, ki so videti bistveno mlajši ali starejši, nego bi pričakovali po njihovih letih. Doslej nismo vedeli, da je v teh primerih »navidezna« starost takšnega človeka njegova »pravca«, to je fiziološka starost. Če je videti na pr. 35-letna ženska mlada kakor 25letnica —

pri čemer seveda ne smemo upoštevati kozmetičnih olepševalnih pripomočkov, — tedaj je v resnici mlajša, nego nam pravilne krstni ali potni list. Moderna znanost je namreč ugotovila, da je za ljudi časovna enota »eno leto« lahko nekaj zelo različnega. Vsak posameznik ima svoj različnega. Mladim ljudem poteka čas, kakor znano, navidežno počasneje nego starejšim ljudem. In v resnici je fiziološko leto v obeh primerih zelo različno. Tako so ugotovili, da se rana določene velikosti pri 10-letnem otroku zaceli v četrtini časa, ki bi jo rabila isto tolikšna rana pri 50-letnem človeku. To pa pomeni, da starejšemu človeku fiziološki čas štirikrat hitreje mineva nego otroku.

Na prvi pogled je videti, kakor da bi bilo naše današnje življenje bistveno bolj nezdravo nego življenje naših prednikov. Toda v resnici živi »upehanik« človek sedanjosti dalj časa nego je živel pretekli človek. Znanost je ugotovila, da se je povprečna življenjska doba od 1. 1870 do 1. 1940 povečala za okroglo 25 let, namreč od 35 let na 60 let. Na temelju statističnih podatkov bi mogoč lanskoletni moški novorojenec živel povprečno 61 let, lanskoletna deklica celo 63 let.

Te nagle porasti povprečne življenjske dobe ni težko pojasniti: v njej vidimo zelo izrazit dokaz za napredek medicine in higijene. Naša doba je dolgo vrsto bolezni, kakor kolero, kuga, črne koze, gobavost itd., vsaj v civiliziranih deželah popolnoma iztrebila, druge, kakor jetiko in umrljivost dojenčkov, pa učinkovito zatira.

Večji del zla na tem svetu pač ne prihaja od staranja samega na sebi, temveč od bolezni in prezgodnje smrti, to je smrti, preden dosežemo naravno mejo človeškega življenja. Vprašanje, da li ima smisel podaljševanje življenja kakšnega starca od 90. in 100. leta, bodi odprto, odločena pa je naloga, da bi ohranili človeka do visoke starosti po možnosti zdravega.

Ali slutijo živali bodočnost?

Nekega dne, ko se je na Velikem Sv. Bernardu utrgal silni plaz, so se sloviti psi hospica, bernardinci, že tedaj, ko je bilo vse mirno, upirali na vso moč, da bi šli na prosto. S tem so svojim čuvajem rešili življenje. Ali so psi katastrofo, ki se je zgodila kmalu potem, slutili? Zdi se nam neumljivo, a po mnenju nekaterega živalskega psihologa se da pojasniti vendarle na preprost način. Bernardinci stalno zve v gorah in so se privajili vsem njihovim vremenskim pojavom, ki jim sledijo pogostoma plazovi. Po mnogih pokolenjih se spoznali, kako se more ob nekem določnem pritisku, električni napetosti, ob določeni brzini vetra utrgati plaz. Po tej razlagi nam torej ni potrebno, da bi domnnavali pri njih kakšne posebne prerokosti ste.

V tem primeru so »prerokosti čute sprožili« vihar, električna napetost v ozračju, temperatura. Znanost je kot enakovredno umetno sprožilo izbrala glad. V velikega zavodu za živalsko psihologijo so eksperimentalni z golobi, ki jih prej niso bili nikoli dresirali. Sredi velike kletke zanje »biti« stebel z mizno ploščo, na kateri je bilo s posebno pripravlo mogoče od zunaj aasuti zrnja. V nerednih primerih so to ploščo jarko razsvetlili, istočasno je zabil zvonec in na ploščo se je vsulo zrnje. Svedo so golobi zleteli proti zrnju, a če jim je prvotno le zrnje samo privabilo, so prhiteli kmalu na druge znake. Prileteli so na mizno ploščo, čim je zasvetila nanjo luč, pred zrnjem. V bistvu je to ista stvar kakor pri bernardincih: mešanica »nagonstev« in »prostev« inteligence.

Zelo poučne so bile v tem pogledu studije z nekimi psomi in nekimi šimpanzom. V vsakdanje življenje teh dveh živali so uvedli določene ritme. Opice so vzgajili tako, da je morala, če je hotela dobiti hrano, dvigniti majhno skledo in jo pomoliti predse. Streljaj je pazil strogo na to, da žival dobivala orehe le v to skledo. Splošno je žival dobivala orehe le v to skledo. Splošno je žival dobivala orehe le v to skledo. Splošno je žival dobivala orehe le v to skledo.

Vsa ta dejstva so gotovo čudna n znanost je danes še daleč od tega, da bi jih mogla pojasniti brez vsake izjeme. Živali bi bodočnost torej znale »prerokovati« samo v kolikor gre za neke določene, a neke mere redne naravne pojave. Za slučajne dogodke pa gotovo tudi živali nimajo prerokovnega daru.

Za smeh in dobro voljo

ZVESTA LJUBEZEN

Perica: »Kako to, da je na levi strani srajce gospoda Čika rjava lisa?«
Gospodinja: »Njegova ljubica mu je dala kosček čokolade in jo nosi na svojem sru.«

HINAVSINA

Ona: »Ljubi mozek, kupi mi rokavice!«
On: »Svojih lepih rok ti ni treba skrivati!«

USMILJEN

A: »Stara bajta, zakaj si tako žalosten?«
B: »Uničen sem! Samo 30 lir imam še. Življenje bi si rad končal, toda nimam primernega sredstva. Pri obešenju se lahko vrv utrga, iz Ljubljane me lahko rešijo, za strup nimam denarja...«
Kolporter, ki slučajno sliši pogovor: »Kupite tole knjigo: »Meh za smeh«, dovtipi so tako sijajni, da boste — od smeha počili. Knjiga stane 30 lir.«

PORAZ

Mlad mož, ki je dalj časa igral klavir, svoji oboževanki: »O, če bi sem upati, da sem vas, gospodična Jana, ganil s svojim igranjem.«
Jana: »Mojeja srca ne boste igrate pridobili!«

ZAVRNITEV

»Gospod ravnotej, pet let že hodim z vašo hčerjo in zdaj vas prosim...«
»Za pokojino?«

ZAKONSKA

Gospa svoji prijateljici, ki sama kuha: »No, kako je v vajinem mladem zakonu?«
Mlada žena: »O, kar dobro! Moj mož je srečen, le pri jedi je še zelo vzdrčen.«

ČASOVNA

»Joško, zakaj vendar tako tuliš?«
»Zato, ker je dobil Mirko daljši kosček vrvice pri konjski klobasi.«
»Saj vrvice vendar ne moreš pojesti!«
»Pojesti ne, pač pa polizati.«

GOTOVOST

Jak: »O, če bi le mogel ugotoviti, da me moja ljubljena Lenka resnično ljubi!«
Mak: »O tem se lahko prepričaš! Ko jo boš v kavarni čakal, se vsedi pod veliko ogledalo in pazi. Ako bo prej tebe pogledala, kakor sebe v ogledalu, potem veš, da te res ljubi.«

LJUBEZEN

»Ali me zares ljubiš?«
»Čez vse na svetu.«
»Ali bi umrl zame?«
»Ne, draga, moja ljubezen je nesmrtna!«

A, TAKO!

Gospod: »Kaj, gospodična, vi ste stari 32 let? Sem mislil, da ste 10 let mlajši.«
Gospodična: »Vi se laskate, gospod.«
Gospod: »Ne! Veste, gospodična, dosti je 22 let starih deklet, ki izgledajo 10 let starejše.«

Križanka štev. 19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14			
15				16			17		18		19		20			
21			22				23		24		25		26			
		27					28				29					
30	31			32			33			34			36			
37				38					39				40			
						41		42								
43	44	45		46		47		48		49		50	51	52	53	
54			55				56			57			58			
		59				60				61			62			
63	64			65				66		67		68			69	
70				71				72		73		74			75	
						76				77						
78	79	80		81				82				83		84	85	86
87				88				89		90			91		92	
				93				94					95			
96	97					98				99			100			102
103						104				105			106			108
109										110						111

Vodoravno: 1. obrok hrane, 6. nedodolarna, stiskava, 10. bog starih Slovanov, 15. igralne karte, 16. v mesu, 17. kazalni zaimek, 18. osebni zaimek, 19. italijanski spolinok, 20. število, 21. italijanska vojaška luka, 23. igrišče, borilnica, 25. Pregljjeva drama, 27. tuje moško ime (fon.), 28. ploskovne mere, 29. veznik, 30. skupno ime za razne altsajke narode, 33. možje sester, 35. umetnik, 37. naslov nekaterih turskih nižjih uradnikov, 38. hunski vojskovodja, 39. izdelek gosti v Cremoni, 40. okrajšano srbsko moško ime, 41. žensko ime (množina), 43. pesem, 46. reka v Rusiji, 48. glej 23. vodoravno, 49. Prekmurci mu pravijo ogrček, 51. del kroga, 54. mesni izdelek, 57. igra na srečo, 59. okrajšano moško ime, 60. doba, razložilo, 61. osebni zaimek, 62. zatič, 63. rimljanski cesar (fon.), 67. oaza, 70. letoviški kraj v Poadižju, 71. oče, 72. število, 74. nerazpoložen za gibanje, 75. podrelni veznik, 76. tatinska ptica, 78. število, 81. računska osnovna, 82. velikan, titan, 84. kratica za bančno podjetje, 87. pušavsko živali, 89. prednica Ljubljane, 91. nevarna bolezen, 93. hoditi, premikati se, 94. veznik (starejša oblika), 95. veter, sapa, 96. porasli s kočnami, 99. elektroda, 101. dolnji tok notranjske reke, 103. italijanski vzklík, 104. italijanski veznik, 105. kvartski izraz, 103. pamet, razum, 107. okrajni del celine, 108. lahkonletna disciplina, 109. poceni, nedrago, 110. mesteca v Kalabriji (fon.), 111. svetni med dvema gorama.

Navično: 1. stranica v trikotniku, 2. žuželka, 3. reva, otrček brez staršev, 4. mesteca v ameriški državi Kansas ob reki Solomon, 5. konica, želo, 6. oblika pomožnega glagola 7. skupnina popotnikov v puščavi, 8. nižati se, padati, izgubiti se v zemljo, 9. žensko ime, 10. poželenje, strastna želja, 11. srednjeveški podložnik, 12. žensko ime, 13. osebni zaimek (množina), 14. vojna ladja na veda, 22. grška crka, 24. glej 60. vodoravno, 26. glej 29. vodoravno, 31. znak za kemično prvino, 32. Odisejeva domovina, 33. glej 10. navpično, 34. naziv, označba, 35. zdelik tekmovalca, 36. otroški vzklík ob bolečini, 42. zemlja, prst, 43. mesto na Japonskem, 44. podrelni veznik, 45. eulen slončji zadeva, ki meče slabo luč na koga, 48. levo vedenje, 47. tuje žensko ime, 49. zanka, 24. lrga, 50. nastiljen, siten, 51. zdravnica, 52. v Sloveniji, 52. medmet, 53. bolezen, 55. otok po tursko, 56. predplačilo, 57. neobdelana strmina v gozdu, 58. evropska reka, 64. znak za kemično prvino, 65. evropsko glavno mesto, 66. časovna enota 68. reklamno sredstvo, 69. znak za kemično prvino, 72. tirolsko vino, 73. zagovornik podob in kipov, 76. oblika pomožnega glagola, 77. glej 56. navpično, 78. železna past, 79. kazalni zaimek, 80. kulturen, prosvetljen, 81. odličien, najboljši, 83. četvrtjarska potrebščina, 84. hirati pojemati, 85. ploskovna mera, 86. zaslina stanovanjska stavba, 88. glej 22. navpično, 90. osebni zaimek, 92. reka v Sibiriji, 97. škodljivke kovin, 98. mednarodni jezik, 99. umetnost (lat.), 100. žensko ime, 101. težko zidobljiv, 102. na prosto, zunaj.

Rešitev križanke št. 18

Vodoravno: 1. mameški, 8. Albanija, 15. Homer, 16. gaj, 18. omama, 20. ab, 22. živel, 24. grede, 25. br., 26. Rab, 28. lonec, 30. hrana, 31. kan, 32. azil, 34. Eda, 36. sola, 37. leno, 38. laz, 39. krog, 40. Hek, 41. ima, 42. rano, 43. ma, 44. Nen, 45. al, 46. ar, 48. lišca, 53. aparat, 58. ea, 59. tu, 60. toti, 61. Aron, 62. um, 63. bo, 64. dijaki, 66. prevoz, 68. uk, 70. kr, 71. tir, 73. ak, 75. Kure, 77. ave, 78. loža, 80. opat, 81. Iran, 83. vaju, 84. no, 85. valj, 86. Ita, 87. pusta, 91. prase, 96. kes, 97. ni, 98. maslo, 100. fraza, 102. ek, 103. kasta, 104. od, 106. Avala, 108. sintaksa, 109. Lukovica.

Navpično: 2. ah, 3. mož, 4. Emil, 5. levo, 6. uren, 7. Ig, 8. aj, 9. Bora, 10. amen, 11. nada, 12. ime, 13. ja, 14. paraliza, 17. az, 19. Crna gora, 21. Bazel, 23. le, 24. gr, 25. balon, 27. binom, 29. celina, 30. hazena, 31. koral, 33. lokal, 35. dame, 36. skrat, 47. sto, 49. iti, 50. soj, 51. Ita, 52. cik, 54. par, 55. are, 56. rov, 57. am, 58. eme, 63. Bikovina, 64. dreta, 65. Italia, 66. prepok, 67. zbir, 69. Kranjska, 70. kraja, 72. Ivan, 74. korak, 76. upati, 79. Zalec, 87. past, 88. usta, 89. slak, 90. to, 92. RF, 93. arak, 94. Savo, 95. Ezav, 98. Man, 99. IV., 101. ali, 103. ki, 104. da, 105. el, 107. ac.

Zlogovnica št. 19

a — ca — ca — ce — den — din — do — e — gi — glav — go — go — gru — ha — i — i — i — ja — je — ji — ka — ko — je — let — lo — muc — ni — ni — ni — ni — no — o — o — pe — pom — por — re — ri — ri — ro — ro — san — se — se — ski — so — to — to — to — ti — tri — var — vrš — vu — za.

Iz teh zlogov sestavi 16 besed s pomenom: 1) vrh v Julijskih Alpah, 2) mesto v Sremu, 3) mesto na Portugalskem, 4) mesto na Gorenjskem, 5) slovenski pesnik (»Dvanajsta ura«), 6) junakinja srbske narodne pesmi, 7) pritok Rodana, 8) slaščica iz jaci in vina (tuj, fon.), 9) posmeš (tuj.), 10) elektrarna na Gorenjskem, 11) pesniški priimek čebelarja Ant. Zalkija, 12) mesto na Moravskem, 13) starodavno mesto v Italiji, 14) Verdijevo opera, 15) Cankarjeva pesniška zbirka, 16) mesto v Zgornji Italiji.

Prve in nato tretje črke (v 16. besedi tretja in četrta črka), hrane navzdol, povedo citat iz Horaca (Tua res agitur, paries cum proximus ardet).

Rešitev zlogovnice št. 18

1) Očnica, 2) Testament, 3) opusum, 4) Crtomir, 5) Cankar, 6) avtomobil, 7) Skadar, 8. Adesič, 9) Korčula, 10) Govekar, 11) Egipt, 12) heksameter, 13) Kanjavec, 14) škрге, 15) Z ognjem in mečem, 16) Atlas, 17) obrvi, 18) kočevje, 19) zgodovina, 20) faraoni, 21) Ščepalc, 22) Karentina, 23) osek, 24) Stritar.